

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977 | ΑΡΙΘ. 6

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

4. Πιστεύομεν, ὅτι δίδοντες τὸ κείμενον τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου εἰς τὴν δημοσιότητα, ὑπὸ τὰς οἷας ἐσημειώσαμεν προϋποθέσεις, παρέχομεν εἰς τὴν σπουδάζουσαν τὰ Ἱερὰ Γράμματα Νεότητα (φοιτητὰς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, ἱεροσπουδαστὰς, καθηγητὰς Θεολογίας, ἱερωμένους παντὸς βαθμοῦ), ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς φιλομαθεῖς ἀναγνώστας ἐπιστήμονας, ἐξαίρετον βοήθημα παντοδαπῆς γνώσεως καὶ κατανοήσεως τῆς σκέψεως καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἀμέσων διαδόχων τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων, ἤτοι τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, δι' ὧν μετεδόθη ἡ γνησίᾳ ἀποστολικῇ Παράδοσις καὶ ὠργανώθη τὸ πολίτευμα τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Τὸ κείμενον δὲ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου, πλὴν τῆς πολυτιμοτάτης θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς του ἀνυπολογίστου σπουδαιότητος, κέκτηται καὶ λογοτεχνικὴν ἀξίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ἐπίσης αἱ μορφωτικαὶ ἰδέαι, αἱ ἐπὶ τῶν Ἀγίων Γραφῶν στηριζόμεναι, ἀπηχοῦν ἔστιν ὅτε ἡ καὶ ἀντανακλοῦν ἀνταναδιδόντα μορφωτικὰ ἰδεώδη τῆς κλασσικῆς Ἀρχαιότητος ἀνθρωπιστικῆς ὑφῆς, αἰωνίου ἀξίας. Δὲν παραλείπονται ἐπίσης κρίσεις, παρατηρήσεις καὶ σχόλια ἡμέτερα ἱστορικοῦ καὶ πραγματικοῦ περιεχομένου, ὥστε νὰ αἴρωνται ἐκ προοιμίου αἱ τυχόν ἐγερθησόμενα ἀπορίαί ὑφ' οἰουδήποτε φιλομαθοῦς ἀναγνώστου. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Βιβλιοθήκῃ ἀπόκεινται καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 50 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ Ἐθνική μας Ἑορτή.

Ἡ σεπτὴ ἡμέρα τῆς 25ης Μαρτίου ἔχει διπλοῦν ἐορταστικὸν περιεχόμενον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας: θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικόν.

Κατ' αὐτήν, τιμῶμεν ἀφ' ἐνὸς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου, γεγονός πὸν ἐσήμανε τὴν διὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ λύτρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἀφ' ἐτέρου τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπανάστασεως τοῦ '21, διὰ τῆς ὁποίας τὸ εὐλογημένον Γένος μας, ἔπειτα ἀπὸ σιγνῆν δουλείαν τεσσάρων αἰώνων, ἀπεινάξε τὸν ὄθωμαρικὸν ζυγόν.

δύο ἐξαίρετα ἔργα περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου, ἅτινα τὰ μάλιστα ὑπεβοήθησαν τὴν ἡμετέραν ἔκδοσιν, ὡς καὶ τὰς ἐν τοῖς σχολίοις παρατηρήσεις. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς: 1) Τοῦ Heinrich Schlier, Privatdozent an der Universität Jena, Religionsgeschichtliche Untersuchungen zu den Ignatiusbriefen. Giessen 1929 S. 188 καὶ 2) Dr. Carl Wesely, korresp. Mitglieder der kais. Akademie der Wissenschaften, Neue Materialien zur Textkritik der Ignatius-Briefe, Wien 1913 (Sitzungsber. d. Kais. Akad. d. Wiss. in Wien. Philos. - histor. Kl. 172. Band, 4. Abhandlung) S. 72 (mit einer Tafel). Οὗτος ἐκδίδει τὴν κοπτικὴν μετάφρασιν ἐν ἀποσπάσμασιν ἐκ τῆς Sammlung Papyrus Erzherzog Rainer K 9416—9421, τοῦ British Museum Or. 3581 A. καὶ τῆς Neapel, Bibliotheca Borbonica, cod. manuscr. copt. Musei Borgiani Velitrensis Capsula XI, N° 84. Παραλλήλως τῆς μεγαλογραμμάτου κοπτικῆς γραφῆς παρατίθεται ἐν τέλει καὶ τὸ ἀντίστοιχον ἑλληνικὸν κείμενον ἐκάστου ἀποσπάσματος.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὰ δύο γεγονότα εἶναι παραλλήλων ἐννοίας. Καὶ ἡ ὥραία σύμπωσις τῆς μνήμης των εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὰ κάμνει εἰς τὰς ψυχὰς μας ἓν καὶ μόνον βίωμα. Διότι κοινὴ των οὐσία εἶναι ἡ θρησκεία. Ὡς μαρτυρεῖ δὲ ἡ Ἱστορία, εἰς αὐτὴν τὴν δύναμιν κατὰ πρῶτιστον λόγον ὀφείλεται καὶ ἡ Ἐθνεγεροσία μας.

Ἄριστούργημα ἱεροῦ οἴστρου.

Ὁ Μέγας Κανὼν, ποίημα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Κορήτης, εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον κατανοητικὰς Ἀκολουθίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἄριστούργημα ἱεροῦ λυρικοῦ οἴστρου, διακρίνεται διὰ τὰ ὥραία νοήματα, τὰς ἐκπάγλους εἰκόνας καὶ τὸ βαθὺν βίωμα τῆς μετανοίας, τὴν ὁποίαν, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐκφράζει καὶ μὲ δαυριλῆ χρῆσιν παραδειγματίων καὶ συμβόλων, εἰλημμένων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐν τούτοις, τὸ ἐκθαμβωτικὸν αὐτὸ κόσμημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας Ὑμνωδίας δὲν εἶναι γνωστὸν, ὡς τοῦ ἀξίζει, εἰς πολλοὺς τῶν σημερινῶν πιστῶν. Τὸν Μέγαν Κανόνα, πὸν ἐφέτος ψάλλεται εἰς τοὺς ναοὺς μας τὴν 23ην Μαρτίου, ἄς προτρέψουν οἱ ἐφημέριοι ὅλα τὰ πνευματικά των τέκνα νὰ τὸν παρακολουθήσουν, τονίζοντες εἰς αὐτὰ τὴν ἀξίαν του. Εἶναι μία Ἀκολουθία πολύτιμος εἰς πνευματικὸν περιεχόμενον καὶ ἄκρως ψυχωφελής.

Μαρία ἡ Αἴγυπτία.

Τὴν Ε' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, τιμῶμεν καὶ γεραίρομεν τὴν μνήμην τῆς Ὁσίας Μαρίας τῆς Αἴγυπτίας. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀσκήτρια τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἀνῆλθεν εἰς τὰς κορυφὰς τῆς ἀγιότητος ἐκκηνήσασα, διὰ τῆς μετανοίας, ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τῆς ἁμαρτίας. Ἡ προβολὴ λοιπὸν τῆς μορφῆς της εἰς τὰς ψυχὰς πὸν δυσκολεύονται ν' ἀναγῆφουν, εἶναι λίαν σιηροικτική. Ἐπαλήθευει ὁ βίος της τὴν ἀποστολικὴν βεβαίωσιν, καθ' ἣν, ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερισσεύει ἡ θεία Χάρις, ἂν ὑπάρξῃ εὐληκρῆς μεταμέλεια. Τὸ ὅτι μᾶς βαρύνουν πολλὰ πταίσματα, δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἀπόγνωσις ἔχει δικαιολογίαν. Ἀρκεῖ νὰ ποθήσωμεν τὴν ἀγιότητα, διὰ νὰ μᾶς δοθῇ ἀπὸ τὸ ἀνεξάντλητον ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐπικαίρως τὸν λόγον τοῦ Χρυσοστόμου: Δὲν εἶναι μέγα κακὸν ὅτι ἔπεσες, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἐγείροσαι.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΙΝ
ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

Μιά ἀρχή, ἡ ὁποία διέπει τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς χριστιανικῆς καὶ διὴ τῆς ὀρθοδόξου λατρείας εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος ἐν τῇ ποικιλομορφίᾳ. Τοιοῦτοτρόπως πάντοτε ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Μεγάλου Φωτίου, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ γνήσιον ὀρθόδοξον πνεῦμα δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κατὰ τόπους ἀπολύτου ὁμοιομορφίας «ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἐν ταῖς ἐπικλήσεσιν..., ἐν τάξει καὶ ἀκολουθίᾳ..., ἐν τῷ τοῦ χρόνου μήκει καὶ τῇ βραχύτητι, ἐν πλήθει καὶ ὀλιγότητι», διότι «ἡ τῶν εἰρημένων ἑτερότης τε καὶ παραλλαγὴ τὴν ἐνοειδῆ καὶ θεοποιὸν χάριν τοῦ Πνεύματος... ὑποδέξασθαι... οὐ διεκώλυσεν». Πάντοτε εἰς τὰς ἐπὶ μέρος Ἐκκλησίας ὑπῆρχον διαφοραὶ ἀφορῶσαι εἰς τὰς ἐορτάς, εἰς τοὺς τοπικοὺς ἁγίους ἢ μάρτυρας, εἰς τὸ λειτουργικὸν τυπικὸν κ.ο.κ. Ἐὰν διὰ τὴν εὐχαριστιακὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς λατρείας, ἡ Ἐκκλησία ὀλίγον κατ' ὀλίγον περιώρισε —χωρὶς νὰ ἀποβάλλῃ τελείως— τὴν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας λίαν ἀνεπτυγμένην τάσιν τῆς δημιουργίας ποικίλων μορφῶν, διὰ τὰς λοιπὰς ἀκολουθίας καὶ λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις ὑπῆρξε μέχρι σήμερον περισσότερο φιλελευθέρα, ἀποφεύγουσα τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ ἐνθαρρύνουσα «πλουραλισμὸν» μορφῶν, ποικιλλουσῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς τοπικὰς παραδόσεις καὶ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν πιστῶν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους «ἐκάστη μονὴ καὶ πᾶς ναὸς εἶχε τὸν ἅγιον αὐτοῦ, πᾶσα μοναχικὴ δ' ἀδελφότης ἐτέλει ἐορτὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ κτίστου τῆς μονῆς... Ἐκκλησιαστικὴ δ' ἦν ἡ ποικιλία καὶ τῶν παρὰ ταῖς Κωνσταντινοπολιτικαῖς μοναῖς ἐν χρήσει Τυπικῶν, ὡς πρὸς τὸ

τελετουργικὸν μέρος. Ὡστε ἡ εὐταξία τῆς λατρείας οὐδόλως σημαίνει δουλικὸν καὶ στατικὸν «κονφορμισιόν».

Ἡ ποικιλομορφία ἐν τῇ ἐνότητι τῆς λατρείας ἐξηγεῖ διατὶ ἡ ὄλη ἐξέλιξις τῶν λατρευτικῶν μορφῶν κατὰ κανόνα ἔχει ὡς ὀρμητήριον τὴν ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν καὶ χαρισματικὴν ἐλευθερίαν μελῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καὶ ἐπισφραγίζεται ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, ἣτις ἐκφράζει τὴν συνείδησιν τοῦ πληρώματος τούτου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χαρισματικὴν ἐλευθερίαν, δὲν πρόκειται μόνον διὰ τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ δυνατότητα τοῦ ἐν τῇ λατρευτικῇ συνάξει προεστῶτος πρὸς αὐτοσχεδίαν διατύπωσιν ὑπ' αὐτοῦ τῶν εὐχῶν, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς σχετικῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰουστίνου, τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» τοῦ Ἰππολύτου κ.ἄ.

Ὡσαύτως εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἡ μεταρρυθμιστικὴ προσπάθεια εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν ἀνελαμβάνετο εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπὸ χαρισματοῦχων ἱεραρχῶν ἢ μοναχῶν ἢ ὑμνογράφων ἢ πνευματικῶν κύκλων, ἄνευ οἰασδήποτε ἀποφάσεως οἰκουμενικῆς ἢ ἔστω τοπικῆς συνόδου. Ὅθεν προδίδει ἄγνοιαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἢ τῆς μακραίωνος Ὁρθοδόξου παραδόσεως ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι οἰαδήποτε ἐπέμβασις ἢ ὑπόδειξις σημερινοῦ τινος ἱεράρχου ἢ πνευματικοῦ κέντρου πρὸς ἀναζωπύρησιν δευτερευούσης πτυχῆς τινος τῆς λατρείας εἶναι δῆθεν ἀπαράδεκτος νεωτερισμός, ἐφ' ὅσον δὲν στηρίζεται εἰς ἀπόφασιν πανορθοδόξου συνόδου! Διὰ τῆς λογικῆς τῶν προβαλλόντων τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον οἱ δικαίως ὡς πρόμαχοι τῆς Ὁρθοδοξίας θεωρούμενοι Μητροπολίτης Κρήτης Ἀνδρέας ὁ Ἱεροσολυμίτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, οἱ Στουδίται Θεόδωρος καὶ Ἰωσήφ, ὁ ἐκ Σικελίας διάσημος ὑμνογράφος Ἰωσήφ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι θὰ ἔπρεπε γὰρ στιγματοθεοῦν ὡς νεωτερισταί, διότι συνήργησαν εἰς τὸ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ νεωτερίζουσα τάσις τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν παλαιότερων ὕμνων καὶ περιφήμων κοντακίων, τῶν ὁποίων μόνον σπαράγματα σώζον-

ται ἐν τῇ ἰσχυροσῇ λατρεία, ὑπὸ τῶν κανόνων, οἵτινες ἔχουν ποικίλον ἀριθμὸν ὧδῶν.

Κατ' ἐξοχὴν ὁ ἐμπλουτισμὸς τοῦ ἑορτολογίου διὰ τῆς ἀνακηρύξεως νέων ἀγίων ἀποδεικνύει τὴν ἐναρμόνισιν τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς ἐλευθερίας χαρισματούχων ἀτόμων ἢ ομάδων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας. «Ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τῶν ἱδρυτῶν καὶ τῶν ἡγουμένων τῶν μονῶν, κατὰ τὰ ἱερὰ θέσματα, ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐκείνων ἀγομένη μεγαλοπρεπῶς, παρεισέδυνεν εἰς τὸ Ἑορτολόγιον. Ἐπίσης συνηριθμεῖτο ἡ μνήμη ἱερῶν ἀνδρῶν, δι' οὓς ἡ Ἐκκλησία διεσπάτο, γενομένου τούτου ἐπὶ κατευνάσει τῶν ἀντεγκλήσεων καὶ ἐρίδων. Ἡ ἴδρυσις ναοῦ τινοῦ ἢ μονῆς ὑπὸ τινοῦ εὐσεβοῦς ἐγένετο καὶ αὕτη ἀφορμὴ πρὸς εἰσαγωγὴν νέου τινὸς ὀνόματος εἰς τὸ Ἑορτολόγιον, ὡς καὶ ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας ἰδιώτου τινὸς ὑπὸ φίλων ἢ συγγενῶν αὐτοῦ διαδιδομένη ἠνάγκαζε μονὴν τινα ἢ τινα ναὸν παρακεῖμενον τῷ τόπῳ τῆς ἀσκήσεως ἐκείνου νὰ εἰσαγάγῃ καὶ τοῦτον εἰς τὸ ἴδιον Ἑορτολόγιον. Ἐνεκα δέ τινοῦ ὀπτασίας ἢ θαύματος, ἢ πρὸς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης, μονὴ τις μετέγραφεν εἰς τὸ ἑαυτῆς Ἑορτολόγιον τὴν μνήμην ὁσίου ἀνδρὸς ἢ γυναικός, αὐστηρὸν χριστιανικὸν βίον καὶ πολιτείαν ἐπιδειξαμένων ἐν ἑτέρᾳ μονῇ. Οὕτω δὲ ἴδια —καὶ πολλὰ βεβαίως— ὑπῆρχον Ἑορτολόγια ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκάστης μὲν μονῆς αὐτοβούλως καὶ χωρὶς συνοδικῆς διαγνώμης εἰσαγούσης ἑορτὰς εἰς ἀνάμνησιν ὁσίων ἀνδρῶν ἢ νεοφανῶν μαρτύρων» (Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον, Κωνσταντινούπολις 1895, σελ. 25).

Ἄλλ' ἡ διὰ τῶν αἰώνων πρωτοβουλία τῶν ἐχόντων χαρισματικὸν ζῆλον μελῶν τῆς Ἐκκλησίας δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν προβολὴν νέων ἀγίων ἢ νέων λατρευτικῶν μορφῶν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν διδομένην ὤθησιν πρὸς δημιουργίαν ζώσης λειτουργικῆς κινήσεως, ὀδηγούσης εἰς μόρφωσιν τῶν πιστῶν τόσον διὰ τὴν λατρείαν, ὅσον καὶ ἐκ τῆς λατρείας. Τοῦτο ἀποδεικνύεται τό-

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ*

β) Ἡ μείωσις τοῦ κύρους τοῦ Ἡγουμένου.

Σχετικὸν μὲ τὸ προηγούμενον εἶναι καὶ τὸ αἷτιον τοῦτο τῆς κρίσεως τοῦ μοναχισμοῦ μας. Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας ὥρισε ὑπεροχικὴν καὶ πρωτεύουσαν θέσιν γιὰ τὸν Ἡγούμενον. Τὸν ὠνόμασε Πατέρα τῆς Ἀδελφότητος, Προεστῶτα τῆς λατρείας, Ἡγούμενον τῶν ἀδελφῶν, μὲ ἓνα λόγον τὸν ἀνέβασε στὴν θέσιν τοῦ ὑπεύθυνου πνευματικοῦ ποδηγέτη, χωρὶς τὴν εὐλογία τοῦ ὁποίου τίποτε δὲν πρέπει νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς. Σήμερον ὅμως στὶς περισσότερας περιπτώσεις ἡ θέσις αὐτὴ τοῦ Ἡγουμένου ἔχει ἐκφυλισθῆ καὶ τὸ κύρος του ἔχει μειωθῆ. Τοῦτο ὀφείλεται σὲ δύο παράγοντες. Ὁ ἓνας εἶναι ἡ ἀκαταλληλότητις καὶ ἀνικανότητις τῶν ἰδίων τῶν Ἡγουμένων, ποὺ σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις δὲν εἶναι τὰ πρόσωπα ποὺ μποροῦν νὰ ἀναλάβουν νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦ Πατέρα μέσα στὴν Ἀδελφότητα. Δὲν εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις, ποὺ σὰν Ἡγούμενος τοποθετεῖται πρόσωπο κάθε ἄλλο παρὰ κατάλληλον γιὰ νὰ γίνῃ ὁ πνευματικὸς ποδηγέτης τῶν μοναχῶν. Ὅταν ὁ Ἡγούμενος δὲν ἔχη πεῖραν πνευματικῆς ζωῆς, διότι δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τὸ δρόμον τῆς, ἢ ὅταν δὲν ἔχη μελετήσῃ τὰ πατερικὰ βιβλία καὶ τὴν Γραφὴν καὶ δὲν ἔχει ἀσχοληθῆ μὲ τὴν καθοδήγησιν ψυχῶν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ στὰ καθήκοντά του; Μοιραῖα περιορί-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 154 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

σον ἐκ τῆς ἑτεροδόξου λειτουργικῆς κινήσεως, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἀναγεννητικῶν κινήσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διδομένης ἐκάστοτε ὠθήσεως πρὸς ἀνάπτυξιν λειτουργικῆς κινήσεως καὶ μυστηριακῆς ζωῆς.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ζεται στὰ διοικητικά τῆς μονῆς, διεκπεραιώνοντας τὴν ἀλληλογραφία καὶ ἀσχολούμενος μὲ τὰ οἰκονομικά, ἐνῶ γιὰ τὰ πνευματικά δὲν ἐνδιαφέρεται.

Ὁ ἄλλος παράγοντας εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία, ποὺ δὲν ἐτίμησε ὅσο ἔπρεπε τὴ θέσι καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἡγουμένου. Ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ του, ἡ εὐχέρεια τοῦ «ξηλώματός» του, ὅταν δὲν εἶναι ἀρεστός, ἡ ἐναντί του συμπεριφορὰ τῶν Ἐπισκόπων, ποὺ τὸν θεωροῦν, ἐνίοτε, ὑπάλληλόν των, καὶ γενικά ἡ ἐξωτερίκευσις τῶν αἰσθημάτων ποὺ τρέφει γι' αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία, ἔδωσαν τὸ σύνθημα γιὰ τὴ μεγαλύτερη ἀκόμα μείωσι τοῦ κύρους του, μὲ συνέπεια νὰ στερηθῆ ἀπὸ τὸ ἀπαραίτητο ἐκεῖνο ἠθικὸ ἔρεισμα, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀπρόσκοπτη ἄσκησι τοῦ τόσο σπουδαίου λειτουργήματός του. Ἔτσι σὲ πολλὰς περιπτώσεις ὁ Ἡγούμενος ἔχασε τὴν ἀξία του στὰ μάτια τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν μοναχῶν καὶ ἐγινε τὸ πρόσωπο ποὺ ἔχει τίς εὐθύνες γιὰ τὴ διοίκησι τῶν κτημάτων καὶ ὄχι τῶν ψυχῶν.

Ἄν ὁ Ἡγούμενος δὲν καταλάβῃ τὴν θέσι ποὺ τοῦ πρέπει μέσα στὴν Ἀδελφότητα δὲν πρέπει νὰ ἀναμένουμε βελτίωσι τῆς καταστάσεως στὸν μοναχισμό μας. Πρέπει νὰ βρεθοῦν οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι γιὰ νὰ καταστοῦν Πατέρες τῶν Ἀδελφοτήτων, καὶ πρέπει καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ κατανοήσῃ πὼς χωρὶς Ἡγουμένους ἀξίες προσωπικότητες δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ ὀρθοποδήσῃ ὁ μοναχισμὸς μας. Θὰ σέρνεται κάτω καὶ θὰ φυτοζωῆ, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀποστολὴν του. Εὐτυχῶς, ὅτι τώρα τελευταῖα ἀρχίζει αὐτὸ νὰ γίνεται συνειδήσις, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συζητῆται σὲ ἀρμόδιους κύκλους ἡ ἐξεύρεσις τοῦ τρόπου τονώσεως τῆς θέσεως τοῦ Ἡγουμένου. Ἐνα μέτρο ποὺ ἔχει προταθῆ εἶναι καὶ ἡ ἐκλογή του ἀπὸ τὴν Ἀδελφότητα, σὲ ἀντικατάστασι τοῦ σημερινοῦ συστήματος τοῦ διορισμοῦ. Ὅπου ὑπάρχουν σοβαρὲς Ἀδελφότητες τὸ μέτρο ἐπιβάλλεται νὰ ἐφαρμοσθῆ. Ὁ καρποὶ του θὰ εἶναι ἀγλαοὶ καὶ ἱκανοποιητικοί.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ποιμαντικά Θέματα

ΕΚ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ

Ἡ φύσις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ὑποχρεώνει τὸν ποιμένα νὰ σχετίζεται καὶ νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων. Οὗτος ὀφείλει νὰ δρᾷ καὶ νὰ κινῆται μεταξὺ πολλῶν καὶ πάσης κατηγορίας ἀνθρώπων.

Ἐξ ἄλλου, μεταξὺ ἄλλων ἀρχῶν, τὰς σχέσεις τοῦ ποιμένος μὲ τὸ ποικίλον τοῦτο πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ ρυθμίζῃ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς προσαρμογῆς εἰς τὰς ὑποκειμενικὰς αὐτῶν συνθήκας καὶ καταστάσεις. Οὕτως ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ «προσφέρεται» εἰς τοὺς ποιμαινομένους καὶ νὰ «ἀποδέχεται» συγχρόνως αὐτοὺς ὡς ψυχὰς ὑπὲρ ὧν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε.

Ἐντὸς τοῦ κύκλου τούτου καὶ τοῦ εἶδους τῆς ποιμαντικῆς δραστηριότητος παραμονεύουν τὸν ποιμένα συνήθως πολλοὶ καὶ ποικίλοι κίνδυνοι καὶ πειρασμοί. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποῖον οὗτος ἀσφαλῶς γνωρίζει εἶναι ὅτι, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὁ κίνδυνος, ὁ ἐκ τοῦ πειρασμοῦ προερχόμενος, δὲν ἐμφανίζεται μὲ μεγάλον ὄγκον. Δὲν ἀπειλεῖ ἐμφανῶς. Ἡ τέχνη τοῦ πειρασμοῦ εἶναι νὰ ἀφορμᾶται ἀπὸ τὰ μικρὰ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ μεγάλα.

Ὁ ὄσιος Νεῖλος ὁ ἀσκητὴς ὑπενθυμίζει, εἰς παρόμοιαν περίπτωσιν, τὸν Μυρμηκολέοντα (Ἰωβ 4, 11). «Αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν ἀπὸ τῶν εὐτελῶν ἄρχονται φαντασιῶν, Μύρμηκος δίκην λαθρανόντως προσέρπουσαι· τὰ δὲ τελευταῖα, ἐπὶ μέγαν ἐξαίρετον ὄγκον, ὡς οὐκ ἔλαττον Λέοντος ἐπιδρομῆς τῇ παρατυχόντι παρέχειν τὸν κίνδυνον. Διὸ χρὴ τὸν ἀγωνιστὴν, τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν ὡς Μύρμηξ προσέρχονται, δέλεαρ τὴν εὐτέλειαν προβαλλόμενα»¹.

Ὁ ποιμαντικὸς Μυρμηκολέων εἶναι ὁ πρωτεργάτης τῆς ἐξοικειώσεως τοῦ ποιμένος μὲ τοὺς ποιμαινομένους καὶ τῆς ἐκατέρωθεν

1. Φιλοκαλία, Α' τόμ., σελ. 218 ἐξ.

προξενουμένης πνευματικῆς ζημίας καὶ δλάβης. Βεβαίως ὁ Μυρμηκολέων, ὡς μέθοδος καὶ τέχνη τοῦ ποιητοῦ, ἐνεδρεῦει παντοῦ. Εἶναι πανταχοῦ παρών. Ἄλλ' ἰδιαίτερος πλήττει τὰς εὐαισθήτους σχέσεις μεταξύ ποιμένος καὶ ποιμαινομένων. Κατ' ἐξοχὴν δὲ συνεργεῖ εἰς τὴν αὐτοπροβολὴν τοῦ ποιμένος, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σχέσεων τούτων.

Ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ νὰ ἀποδέχεται καὶ νὰ διατηρῆ ἐντὸς τῆς καρδίας του τοὺς ἐπαινετικούς λόγους καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐγενεῖς ἐκδηλώσεις τῶν ποιμαινομένων. Διότι, ὅσον μικραὶ καὶ ἀσήμαντοι καὶ ἂν εἶναι, προσφέρουν «γῆν καὶ ὕδωρ» εἰς τὸν φοβερὸν Μυρμηκολέοντα. Ἀποτελοῦν τὴν πρώτην ὕλην διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ εἰδώλου του.

Ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ τήρησις τῶν καλῶν καὶ ἐπαινετικῶν λόγων τῶν ποιμαινομένων ὁμοιάζει μὲ τὴν ἀπόκρυφιν ὕλικον εἰδώλου. Ὁ ὄσιος Νεῖλος ὑπενθυμίζει, ἐν προκειμένῳ, σχετικὸν χωρίον τοῦ Δευτερονομίου (27, 15), συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον: «ἐπικατάρατος ὁ τιθεὶς εἶδωλον ἐν ἀποκρύφῳ». Κατὰ τὴν ψυχολογικὴν ἐρμηνείαν, τὴν διδομένην ὑπὸ τοῦ ὁσίου πατρός, «τὸ ἐν ἀποκρύφῳ τεθέν, τοὺς μὲν ἕξωθεν ἴσως λαμβάνει, παρ' αὐτοῦ δὲ τοῦ θεεικότος ὀρώμενον συνεχῶς, τὴν μνήμην ἀνακαινίζει ἀγαλματοφοροῦμενον λαθραίως»². Μία ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ποιμένος ἀπευθυνομένη ἀγαθὴ ἐκδήλωσις ἐνὸς πιστοῦ, διατηρουμένη ἐντὸς τῆς καρδίας του, εἶναι δυνατόν, ἐν τέλει, νὰ καταστῇ εἶδωλον. Τὸ εἶδωλον τοῦτο εἶναι κυρίως αὐτο-εἶδωλον, διότι εἰς αὐτὸ καθρεπτίζεται ὁ ποιμὴν «λαθραίως», προκειμένου νὰ διώσῃ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἐγωκεντρικῶν του ἐπιθυμιῶν καὶ ἐπιδιώξεων.

Ὅπως ἕνας μικρὸς λόγος ἢ μία μικρὴ θερμὴ εὐχαριστία, ἐμφανιζομένη «δίκην Μύρμηκος», εἶναι δυνατόν νὰ αὐξήθῃ εἰς τὸν ὄγκον τοῦ Λέοντος. Δηλ. τοῦ ἀγαλματοφοροῦμένου προσωπικοῦ του εἰδώλου. Ἡ προσοχὴ ἐπομένως εἰς τὰ μικρὰ δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ποιμένα ἀπὸ τὰ μεγάλα προβλήματα!

I. K.

2. Φιλοκαλία Α' τόμ., σελ. 212.

Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΡΩΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*

Ἡ Θ. Ἐνανθρώπησις ἔλαβεν, ὡς γνωστόν, χώραν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅτε κατὰ τὴν ἀποδοχὴν ὑπὸ τῆς Παρθένου τοῦ Θείου μηνύματος ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο ἐν τῇ ἀγνῇ παρθενικῇ ὑπάρξει τῆς Θεομήτορος.

Ἄλλὰ τὸ περαιτέρω γεγονός τῆς σχέσεως τῆς Παναγίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ μέλη της ἔλαβε τὴν χαρακτηριστικὴν μορφήν του κατὰ τὸν χρόνον τῆς Ἀναλήψεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, ὅταν ἡ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχέτυπος οὐσία ἐνυπῆρχε ἤδη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πλήρως καὶ ὁρατῶς πλέον ἐλάμβανε ὑπόστασιν καὶ δύναμιν.

Κατὰ τὴν Ἀνάληψιν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην αἴσθησιν καὶ ὄρασιν. Ἀπὸ τὸν χρόνον ἐκείνον μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ Παναγία μετὰ τῆς «Ἀποστολικῆς Οἰκογενείας», ἡ ὁποία ἀπετέλει τὴν πρώτην αἰσθητὴν μορφήν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀνέμενον τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Παρακλήτου, ζῶντες εἰς μίαν ἐν Χριστῷ Κοινωνίαν.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἦλθεν ἐν πυρίναις γλώσσαις καὶ ἀνέδειξεν ἐκείνην τὴν εὐλογημένην ὁμήγυριν, τὴν Παναγίαν μετὰ τῶν Ἀποστόλων τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατὰ κάποιον ἀνάλογον τρόπον, ὡς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐσχηματοποίησε τὸ φυσικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Ὑπερευλογημένης, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει, ἂν καὶ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία, ἐπισήμως ἐμφανίζεται ἐν τῇ ὑπάρξει κατὰ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 156 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

τὴν νέαν ταύτην τῆς Πεντηκοστῆς κάθοδον τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἐπουδενὶ λόγῳ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ γεγονότος τῆς Πεντηκοστῆς μίαν νέαν ἐνανθρώπησιν.

Ὁ Χριστὸς δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἄνθρωπος διὰ δευτέραν φοράν. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Μητέρα Του καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ φύσει ἀπέθανε διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἀνέστη διὰ τὴν δικαίωσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐνεφανίζετο ἐφ' ἐξῆς ὑπὸ μίαν νέαν μορφήν.

Βεβαίως δὲν δεχόμεθα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχε δύο σῶματα ἐν «φυσικόν» καὶ ἐν «μυστικόν» ἀλλὰ δεχόμεθα, ὅτι εἶχε ἐν σῶμα, τὸ ὁποῖον ποικιλοτρόπως ἐκδηλώνει τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἄνθρωπον, μὲ πλήρη ἔκφρασιν τῆς χάριτός του ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐν τῷ ὁποίῳ Μυστηρίῳ ἐνούμεθα μετὰ τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου, μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰς πάσας ταύτας τὰς ἐκφράσεις ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἔλαβεν ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, γεγονός ἀποδεικνύον τὴν μεγίστην συμβολὴν τῆς Πλατυτέρας τῶν Οὐρανῶν εἰς τὸ ὅλον θέμα τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν τῇ μυστηριακῇ καὶ εὐχαριστιακῇ ἡμῶν ζωῇ καὶ συνάξει μεταλαμβάνομεν τοῦ ἐνός Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ Κύριος ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς Παναγίας καὶ ἐπομένως, ὅταν ἀπὸ τὸ Ἱερὸν Θυσιαστήριον—Ἁγίαν Τράπεζαν—, ἐπιστρέφωμεν εἰς τὸν οἶκον μας, δυνάμεθα μετ' ἐμφάσεως νὰ εἴπωμεν τὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἡ ἱστορία τῆς Γενέσεως ἀναφέρει καὶ τὰς ὁποίας ὁ Ἀδὰμ μετὰ τὴν γεῦσιν τοῦ καρποῦ εἶπεν, ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρώτην Εὐάν. «Ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον» (Γεν. 3,12)· διότι εἶναι ἡ Θ. Εὐχαριστία τὸ πραγματικὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς, ὡς προανεφέραμεν, ἔλαβεν ἐκ τῆς Μητρός Του καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ σῶματι καὶ αἵματι ἡμεῖς τρεφόμεθα καὶ ἀναπτυσσόμεθα ἐν Χριστῷ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας Του εἶναι ἐν Σῶμα, ἡ δὲ Παναγία εἶναι ἡ Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κατὰ Χάριν Μήτηρ πάντων τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐντὸς δὲ τῆς τοιαύτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνότητος ὁ πιστὸς εὐρίσκει τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς του.

*
* *

Εἰς πάντα τὰ ἀνωτέρω προσεπαθήσαμεν νὰ ἐκθέσωμεν στοιχειᾶ τινὰ περὶ τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ Προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τῆς Κεχαριτωμένης Μητρὸς τοῦ Κυρίου εἰς τὸ ὄλον θέμα τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐντὸς τῶν γεγονότων τοῦ ὄλου ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἐνυπάρχει ἡ μεγάλη προσφορά τῆς Ἀειπαρθένου Κόρης τῆς Ναζαρέτ, ἡ ὁποία κατέστη συνεργὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἐπομένως, δικαίως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὰς θρησκευτικὰς καὶ λατρευτικὰς αὐτῆς ἐκδηλώσεις ἐξυμνεῖ «τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεείμ», τῆς ὑπεραγίας δῆλον ὅτι Θεοτόκου Μητρὸς τὸ εὐλογημένον Πρόσωπον.

Ἐπομένως οὐδεὶς καλόπιστος ἄνθρωπος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ δίκαιον τῆς τιμητικῆς θέσεως, ἣν ἡ Παναγία καταλαμβάνει ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθ' ὃσον ἡ Θεοτόκος εἶναι Μήτηρ τοῦ Λυτρωτοῦ τῆς Οἰκουμένης καὶ ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη ὅ,τι ἦτο, ὅ,τι εἶναι καὶ ὅ,τι θὰ εἶναι αἰωνίως δι' ἡμᾶς ὁ Κύριος.

Αὕτη, ἡ Παναγία, ὡς ξένος τις μελετητῆς ὑποστηρίζει, οὐσα ἡ Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ ζωὴ ἡμῶν, κατέστη ἡ Μήτηρ τῆς ζωῆς· αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πύλη τοῦ Παραδείσου, διότι ἔφερον ἐντὸς αὐτῆς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διέσωσε καὶ προσέφερον εἰς ἡμᾶς τὸν ἀπολεσθέντα Παράδεισον· αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πύλη τῶν Οὐρανῶν, διότι ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς Χριστὸς ἠνοιξε τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν εἰς πάντας τοὺς πιστοὺς· αὕτη ὑπ-

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΜΙΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΚΟΠΕΛΑΣ*

VII. ΟΙ ΒΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

Γιὰ νὰ κλείσωμε τὴν συζήτηση αὐτὴ θᾶθελα νὰ σᾶς ἔλεγα μιὰ ἱστορία, ποὺ διηγοῦνται οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποὺ ἔχει σχέση με τὴν ἀρρώστια, με τό: Γιατί ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τὴν ἀρρώστια καὶ τὸ κακὸ γενικά. Λέγε λοιπὸν ὅτι:

Κάποτε σ' ἓνα Μοναστήρι ἦταν ἓνα ἀγνὸ καλογεροπαίδι, ποὺ προοριζόταν νὰ γίνῃ μοναχὸς καὶ ποὺ εἶχε πνευματικὸ πατέρα ἓνα συνετό, σεβάσιμο καὶ δίκαιο γέροντα μοναχό.

Τὸ καλογεροπαίδι αὐτὸ εἶχε πάρα πολλὰς ἀπορίες σχετικὰς με τὴν πίστη μας. "Ὅλες ὅμως τοῦ τίς ἔλυε ὁ γέρο - μοναχὸς πνευματικὸς πατέρας του.

Κάποτε τὸ παιδί ἐρώτησε: «Μὰ γιατί, πάτερ μου, ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ βασανίζονται οἱ ἄνθρωποι με πόνο καὶ με ἀρρώστιες, ἀφοῦ εἶναι πανάγαθος καὶ σπλαχνικὸς γιὰ τὰ παιδιὰ Του; Γιατί νὰ ὑποφέρουν οἱ ἄνθρωποι; Γιατί νὰ ἀρρωσταίνουν καὶ νὰ πεθαίνουν τὰ μικρὰ παιδιὰ; Ἐχει κανένα ἰδιαιτερο λόγο ποὺ τὰ ἐπιτρέπει ἢ αὐτὰ ὁ Θεός;». Naί, παιδί μου, τοῦ ἀπάντησε ὁ μοναχός, Αὐτὲς εἶναι οἱ βουλὲς τοῦ Θεοῦ. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ σοῦ τίς ἐξηγήσω. Γι' αὐτὸ θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ πᾶς τὸ θράδυ, νὰ κάνης προσευχὴ καὶ θὰ δῆς στὸν ὕπνο σου τί εἶναι οἱ βουλὲς τοῦ Θεοῦ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 163 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

ἦρξεν ἡ ἀμόλυντος Μήτηρ τῆς Ἁγιότητος, διότι ὁ ὑπ' αὐτῆς γεννηθεὶς μοναδικὸς Ἅγιος, ὠνομάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· αὕτη ὑπῆρξεν ἡ φωτοφόρος Μήτηρ τοῦ Φωτός, διότι ἐκεῖνος ὅστις ἐκυφορήθη ἐν ἑαυτῇ καὶ ἐγεννήθη ὑπ' αὐτῆς, εἶναι τὸ αἰώνιον καὶ ἀληθὲς φῶς, «τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον» (Pusey: Lenten Sermons σ. 126).

Πράγματι τὸ καλογεροπαίδι πῆγε, προσευχήθηκε καὶ εἶδε στὸν ὕπνο του πὼς ἦλθε ἕνας ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, πού εἶχε μορφὴ μοναχοῦ καὶ τοῦ εἶπε: Πᾶμε νὰ σοῦ δείξω τίς βουλὲς τοῦ Θεοῦ...

Ἐεκίνησαν, λοιπόν, καὶ βάδισαν μιὰ μέρα καὶ μιὰ νύχτα, χωρὶς νὰ σταματήσουν γιὰ νὰ ξαποστάσουν ἢ νὰ θάλουν κάτι στὸ στόμα τους. ("Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἕνα ὄνειρο μερικῶν δευτερολέπτων, χρειάζεται ἀρκετὴ ὥρα γιὰ νὰ τὸ περιγράψῃ κανεὶς). Βάδισαν καὶ ὁλόκληρη τὴν ἄλλη μέρα καὶ τὸ βράδυ, ἐνῶ θρίσκονταν μέσα σ' ἕνα δάσος, κουράστηκε τὸ παιδί καὶ παραπονήθηκε στὸν ἄγγελο. Τὴν ὥρα ὁμοῦς ἐκείνη φάνηκε ἕνα ἀμυδρὸ φῶς, μέσ' ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ δάσους καὶ ὁ ἄγγελος εἶπε στὸ παιδί: Νά! Βλέπω ἕνα φῶς καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ ἄνθρωποι. Κάνε ὑπομονή λοιπόν νὰ φθάσωμε καὶ θὰ ξεκουραστής. Πράγματι ἔφθασαν στὸ φῶς καὶ θρῆκαν ἐκεῖ μιὰ μικρὴ καλύβα. Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσαν μιὰ χήρα Μητέρα μὲ τὸ μονάκριβο ἀγοράκι τῆς. Ἡ χήρα γυναίκα καὶ τὸ παιδί τοὺς ὑποδέχτηκαν μὲ χαρὰ, τοὺς ἔδωσαν νερὸ νὰ πιυθοῦν καὶ τοὺς ἔβαλαν νὰ καθίσουν γιὰ νὰ ξαποστάσουν. Ἡ γυναίκα τοὺς εἶπε: Εἶμαι φτωχιά καὶ δὲν ἔχω καὶ πολλὰ πράγματα νὰ σᾶς προσφέρω. Τὸ λίγο φαγάκι πού ἔχομε θὰ τὸ μοιράσωμε στὰ τέσσερα. Θὰ σᾶς δώσωμε τὸ κρεβάτι μας νὰ κοιμηθῆτε καὶ μεῖς θὰ ζαπλώσωμε χάμω.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολὺ. Καλὰ κι εὐλογημένα, εἶπε ὁ ἄγγελος.

Τὸ πρωὶ ξύπνησαν καὶ ἐτοιμάστηκαν νὰ ξεκινήσουν, τὸ καλογεροπαίδι καὶ ὁ ἄγγελος, γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ταξίδι τους. Εἶπαν λοιπόν στὴν γυναίκα: Θέλουμε νὰ περάσουμε ἀπέναντι στὸ λόφο. Πῶς θὰ φθάσωμε μέχρις ἐκεῖ;

Ἡ γυναίκα τοὺς εἶπε: Ἐέρετε, τὸ δάσος χωρίζεται στὰ δυὸ ἀπὸ ἕνα θαθὺ ποτάμι... καὶ εἶναι δύσκολο νὰ περάσῃ κανεὶς ἀπέναντι ἂν δὲν γνωρίζει καλὰ αὐτὰ τὰ μέρη. Γιατὶ ὑπάρχει μόνο μιὰ στενὴ γέφυρα καὶ εἶναι δύσκολο νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ κανεὶς. Θὰ σᾶς δώσω ὁμοῦς ἐγὼ τὸ παιδί μου νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ μέχρις ἐκεῖ. Τὴν εὐχαρίστησαν καὶ πάλι, ὁ ἄγγελος καὶ τὸ παιδί καὶ ἔφυγαν μὲ ὁδηγὸ τὸ μονάκριβο ἀγόρι τῆς χήρας.

Ὅταν, μετὰ ἀπὸ ἀρκετὴ πορεία, ἔφθασαν στὴ γέφυρα, κάθισαν λίγο πάνω στὰ χονδρὰ σανίδια τῆς γιὰ νὰ ξαποστάσουν. Ἐνῶ

τὸ μοναχοπαίδι τῆς χήρας κοίταξε τὰ ἀφρισμένα νερὰ ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς γέφυρας. Σηκώθηκαν νὰ φύγουν καὶ τὴν ὥρα ἐκεῖνη ὁ ἄγγελος ἔσπρωξε τὸ μικρὸ παιδί καὶ τὸ ἔρριξε μέσα στὸ ποτάμι, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χαθῆ μέσα σὲ λίγα δευτερόλεπτα στὰ ἀφρισμένα κύματα τοῦ ποταμοῦ.

Τότε τὸ καλογεροπαίδι ἐξαγριώθηκε καὶ ζήτησε τὸν λόγο ἀπὸ τὸν ἄγγελο, γι' αὐτὸ πού ἔκανε. Ὁ ἄγγελος ὅμως τοῦ ἀπάντησε ὅτι: Αὐτὸ πού ἔκανα ἦταν «βουλὴ τοῦ Θεοῦ». Τὸ καλογεροπαίδι ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ἀπὸ τὴν ἐκπληξή του. Ἀλλὰ μόλις συνῆλθε ἀπ' αὐτὰ πού ἄκουσε, ἄρχισε πάλι νὰ διαμαρτύρεται. Ὁ ἄγγελος τότε τοῦ εἶπε: Κάνε ὑπομονὴ καὶ ὑπακοή, σὲ παρακαλῶ καὶ θὰ σοῦ τὰ ἐξηγήσω ὅλα μόλις τελειώσω τὴν ἀποστολή μου.

Πράγματι αὐτὸ καὶ ἔγινε.

Συνέχισαν λοιπὸν τὴν πορεία τους, γιὰ νὰ φθάσουν στὸ λόφο. Ἐκεῖ καὶ ἐνῶ εἶχε βραδυάσει εἶδαν ἓνα μεγάλο φωταγωγημένο πύργου καὶ ὅταν ἔφθασαν κοντὰ ἄκουσαν καὶ μουσική. Φαίνονταν καθαρὰ πὼς στὸν πύργου εἶχαν γλέντι. Ὅταν πλησίασαν στὴν ἐξώπορτα τοῦ πύργου εἶπαν στὸν θυρωρὸ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ μποῦν μέσα. Αὐτὸς ὅμως, ἀφοῦ τοὺς ἄκουσε καὶ τοὺς ρώτησε τί ἤθελαν, τοὺς ἔδιωξε φωνάζοντας. Ἐφυγαν καὶ γύρισαν μετὰ ἀπὸ λίγο, ἀλλὰ ὁ θυρωρὸς καὶ αὐτὴ τῆ φορά, ὄχι μόνο τοὺς ἔδιωξε, ἀλλὰ ἔβαλε καὶ τὰ σκυλιὰ νὰ τοὺς κυνηγήσουν. Ἐφυγαν καὶ πάλι, γιὰ νὰ γυρίσουν μετὰ ἀπὸ πολλὰς ὥρες καὶ νὰ χτυπήσουν, στὸ πίσω μέρος τοῦ πύργου αὐτῆ τῆ φορά, τὴν πόρτα τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν μαγειριῶν. Τοὺς ἀνοιξαν οἱ ὑπηρέτες, τοὺς ἔδωσαν νὰ πλυθοῦν καὶ νὰ φᾶνε καὶ ἄρχισαν τὴν συζήτησή τους μαζί τους.

Τὴν ὥρα ὅμως ἐκεῖνη ἦλθε στὰ μαγειρεία ἓνας ἀπὸ τοὺς κυρίους τοῦ πύργου. Εἶδε τοὺς ξένους καὶ ἄρχισε νὰ μαλλώνῃ τοὺς ὑπηρέτες του, πού φιλοξενοῦσαν, χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ κυρίου, ξένους.

Τότε σηκώθηκε ὁ ἄγγελος καὶ εἶπε στὸν κύριον τοῦ πύργου: Σὰς παρακαλῶ, μὴ λέτε τίποτε στοὺς ὑπηρέτες σας, γιὰτι ἐμεῖς εἴμαστε ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τὸν Κύριό μας καὶ φέρνομε δῶρα στὸν ἀφέντη τοῦ πύργου.

— Τί δῶρα φέρνετε;

— Νά αὐτό. Καί μὲ θαῦμα ὁ ἄγγελος παρουσίασε ἓνα χρυσὸ δισκοπότηρο στὸ συνομιλητὴ του.

— Καί δὲν τὸ λέτε τόση ὥρα;

— Πῶς δὲν τὸ λέμε; Ἄλλὰ πᾶμε ἀπὸ τὴν μεγάλην εἴσοδο, μᾶς διώχνει ὁ θυρωρὸς. Ξαναγυρίζομε, μᾶς κυνηγάει μὲ τὰ σκυλιά του. Ἐρχόμαστε ἀπ' ἐδῶ καί μᾶς διώχνετε ἐσεῖς. Τί ἄλλο θέλετε νὰ κάνωμε;

— Νὰ τοὺς δώσετε καθαρὰ ροῦχα καί νὰ τοὺς παρουσιάσετε στὸν ἀφέντη, εἶπε ὁ κύριος στοὺς ὑπηρέτες του.

Ἢταν παρουσιάσθηκαν στὸν ἀφέντη τοῦ πύργου καί στὴν αἴθουσα ποὺ διόνταν ὁ χορὸς, ὁ ἄγγελος ἔκανε ὑπόκλιση, παρουσίασε τὸ χρυσὸ δισκοπότηρο καί εἶπε:

— Ὁ Κύριός μου σοῦ στέλνει αὐτὸ τὸ χρυσὸ ποτήρι γιὰ νὰ πίνης τὸ κρασί σου.

Ὁ ἀφέντης τοῦ πύργου πῆρε τὸ ποτήρι τὸ κοίταξε καλὰ - καλὰ καί ὕστερα γύρισε στοὺς δύο ξένους καί εὐχαρίστησε μὲ ἀνάλογες εὐχές.

Ἐφυγαν, ὁ ἄγγελος καί τὸ παιδί, ἀπὸ τὸν πύργο καί ὁ ὑποψήφιος μοναχὸς ἐπανεστάτησε γιὰ ἄλλη μιὰ φορά, ζητώντας ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν ἄγγελο γιὰ ὅ,τι ἔκαμε.

Ὁ ἄγγελος τὸν παρεκάλεσε νὰ κἀνῃ γιὰ ἄλλη μιὰ φορά ὑπακοή καί ὑπομονή καί θὰ τοῦ ἐξηγοῦσε ἀργότερα, γιὰτὶ αὐτὴ του ἦ ἐνέργεια — τὸ χρυσὸ ποτήρι δηλαδή — ἦταν βουλή τοῦ Θεοῦ.

Ὁ νέος δέχθηκε, μὲ μεγάλη δυσκολία βέβαια, καί ἔτσι συνέχισαν τὸν δρόμο τους, γιὰ νὰ φθάσουν καί πάλι στὴ φτωχικὴ καλύβα τῆς χήρας.

Ἡ γυναῖκα ὁμῶς ἔλειπε, γιὰτὶ σίγουρα θ' ἀναζητοῦσε τὸ χαμένο παιδί της. Τότε ὁ ἄγγελος, πρὸς μεγάλη κατάπληξη τοῦ ὑποψήφιου μοναχοῦ, ἔβαλε φωτιά στὸ σπίτι τῆς χήρας, μὲ ἀποτέλεσμα μετὰ ἀπὸ λίγο νὰ γίνῃ στάχτη ἢ καλύβα.

Ἡ δίκαιη ἀγανάκτηση τότε τοῦ δόκιμου μοναχοῦ ξεχείλισε καί ἄρχισε νὰ κατηγορῇ τὸν ἄγγελο καί νὰ τοῦ λέῃ, ὅτι δὲν εἶναι ἄγγελος ἀλλὰ σατανᾶς καί ἦλθε γιὰ νὰ τὸν πειράξῃ κ.ἄ.

Ὁ ἄγγελος τότε, ἀφοῦ ἄφησε τὸν νέο νὰ πῆ ὅ,τι ἤθελε, τὸν πῆρε κοντά του καὶ τοῦ εἶπε: Τώρα ἔφθασε ἡ ὥρα, πού θά σοῦ ἐξηγήσω τί σημαίνουν ὅλα ὅσα εἶδες. Μπορεῖς λοιπὸν νὰ μ' ἐρωτήσης ὅ,τι θέλεις.

Ὁ ὑποψήφιος μοναχὸς πῆρε μιὰ θαθεῖα ἀναπνοή καὶ ἄρχισε τίς ἐρωτήσεις.

— Γιατί ἔρριξες στὸ ποτάμι τὸ παιδί τῆς χήρας καὶ πνίγηκε; Τί κακὸ σοῦ ἔκανε;

— Τὸ παιδί τῆς χήρας, εἶπε ὁ ἄγγελος, δὲν ἔκανε κανένα κακὸ, οὔτε σὲ μένα, οὔτε σὲ κανένα ἄλλο. Ὅμως ἡ Μητέρα του τὸ ἀγαποῦσε παθολογικά, πιδὸ πολὺ καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν Θεό. Ἄν λοιπὸν τὸ παιδί αὐτὸ ζοῦσε πολλὰ χρόνια, τότε ἡ Μητέρα του θάχανε τὴν ψυχὴ της, ἐπειδὴ ἀντὶ γιὰ τὸν Θεὸ ἀγαποῦσε τὸ παιδί της. Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἓνας ἄλλος λόγος, πού θά τὸν ἀκούσης πιδὸ κάτω. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ πάρῃ τὸ παιδί, πού εἶχε ἀγνή ψυχὴ. Καὶ ἔτσι θά σωζόταν καὶ ἐκείνο καὶ ἡ Μητέρα του. Ἐπειδὴ, ὅπως ξέρεις, ὁ Θεὸς σκέφτεται καὶ ἀποφασίζει πάντοτε μὲ βάση τὸ ψυχικὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔπρεπε νὰ πεθάνῃ τὸ παιδί.

Τὸ καλογεροπαιδί ἄκουσε μὲ μεγάλη προσοχή. Δὲν ἱκανοποιήθηκε ὅμως ἀπόλυτα καὶ ἐρώτησε:

— Καλὰ ὄλ' αὐτά. Γιατί ὅμως ἔκαψες καὶ τὴν καλύθα τῆς χήρας; Δὲν τὴν ἔφθανε πού ἔχασε τὸ παιδί της;

— Ἐχεις δίκιο. Ἄκουσε ὅμως. Ἡ Μητέρα τοῦ παιδιοῦ, ὅπως εἶδες, δὲν βρισκόταν στὴν καλύθα τὴν ὥρα πού τὴν κάψαμε, γιατί ἀναζητοῦσε τὸ χαμένο παιδί της. Κάποτε ὅμως θά κουραζόταν καὶ θά γύριζε σπιτί της. Θά τῷ βρισκε στάχτη καὶ ὁ πόνος της θά γινόταν μεγαλύτερος. Θά κάθιζε λοιπὸν στὸ πέτρινο κάθισμα, πού βρισκόταν — θά τὸ θυμᾶσαι πιστεῦω — στὴν μέση τῆς καλύθας. Θά σκάλιζε τὴν στάχτη μὲ ἓνα ξύλο καὶ θά ἔκλαιγε, πότε τὸ παιδί της καὶ πότε τὴν καλύθα της. Θά βρισκε τότε, ἐκεῖ πού θά σκάλιζε, κάτω ἀπὸ τὴν στάχτη ἓναν ὀλόκληρο θησαυρὸ ἀπὸ χρυσᾶ νομίσματα. Θά ἔκτιζε λοιπὸν, ὅταν συνερχόταν ἀπὸ τὴν λύπη της, ἓνα Μοναστήρι, πού θά τὸ ἔκανε ὀρφανοτροφεῖο «εἰς

μνήμη» τοῦ παιδιοῦ της. Αὐτὴ θὰ γινόταν μοναχὴ καὶ θὰ ἔσωζε καὶ τὴν ψυχὴ της. Ἀκόμη στὸ ὄρφανοτροφεῖο αὐτὸ θὰ σωζόταν ἑκατοντάδες παιδιά. Χάθηκε λοιπὸν ἓνα παιδί γιὰ νὰ σωθοῦν πάρα πολλὰ ἄλλα ὄρφανά.

Αὐτὲς εἶναι βουλὲς τοῦ Θεοῦ...

Σταμάτησε ὁ ἄγγελος νὰ μιλᾷ καὶ τὸ καλογεροπαίδι, λὲς κι εἶχε ναρκωθῆ, ἔμεινε κι αὐτὸ γιὰ πολλὴ ὥρα ἀμίλητο. Μετὰ ἐρώτησε:

— Μὲ κάνης νὰ μὴ μπορῶ νὰ σοῦ ἀντιμιλῶσω, γιὰτι βλέπω πὼς ἔχεις δίκιο. Ὁ Θεὸς σκέφτεται περισσότερο γιὰ τὴν ψυχὴ μας, παρὰ γιὰ τὸ σῶμα μας.

Γιὰτι ὅμως τότε ἔδωσες, ἐσὺ ὁ ἴδιος, τὸ χρυσὸ ποτήρι στὸ μέθυσο καὶ πλούσιο ἀφέντη τοῦ πύργου καὶ τοῦ εἶπες: «Ὁ Κύριός μου σοῦ στέλνει αὐτὸ τὸ ποτήρι γιὰ νὰ πίνης τὸ κρασί σου;», ὁ Θεὸς δηλαδὴ εὐλογεῖ καὶ βοηθεῖ τὴν παρανομία;

— Ἀσφαλῶς ὄχι. Μὴ ξεχνᾷς ὅμως ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει δώσει ἐλευθερία βουλήσεως στὸν ἄνθρωπο καὶ θέλει νὰ προσδεύη τὸ κάθε παιδί του στὸ καλὸ, ἀλλὰ ἀνέχεται καὶ δὲν ἀπαγορεύει σὲ κανένα νὰ προσδεύη στὸ κακὸ.

Ἡ πράξι λοιπὸν ἐκείνη, πού ἔδωσα τὸ χρυσὸ ποτήρι, εἶχε συμβολικὴ καὶ μόνο σημασία. Καὶ σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει καὶ ἀνέχεται, δηλαδὴ δὲν ἐμποδίζει τὸν ἄνθρωπο, νὰ προσδεύη στὸ κακὸ ἐδῶ στὴ γῆ, ὅταν βέβαια τὸ θέλη καὶ τὸ προσπαθῆ ὁ καθένας μόνος του. Ὁ Θεὸς ἄλλοῦ θὰ τὸν κρίνη. Τώρα λοιπὸν ἀκουσες ὅλες τίς ΒΟΥΛΕΣ ΤΟῦ ΘΕΟῦ.

Τὸ καλογεροπαίδι, πού ἦταν ἀγνὸ στὴν ψυχὴ, ξύπνησε τὴν ὥρα ἐκείνη τρομαγμένο κι ἀνήσυχο ἀπὸ τὸ ἀποκαλυπτικὸ ὄνειρο.

Σηκώθηκε, λοιπὸν, ἔκαμε εὐχαριστήρια προσευχὴ καὶ μετὰ πῆγε ἀμέσως καὶ διηγῆθηκε τὸ ὄνειρο στὸν καλὸ γέροντά του.

Πρεσβ. EMMANOYHΛ KΑΛΛAΪTZAKHΣ

ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΩΣ
ΑΠΟΚΤΗΣΕΩΣ ΔΙ' ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΚΛΑΪΚΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΩΝ ΑΛΗΘΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΑ 2½ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ*

21) Ἐὰς πάρουμε, τέλος, καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἀκόμη, ὅτι ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Ἑνοριῶν — ἄς ποῦμε 10.000 Ἑνορίες — πήραν τὸ ἐκλαϊκευτικὸ βιβλίον, κατὰ τὶς προτιμήσεις τους, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὅτι ἔμεινε ἐν ἐκκρεμότητι ἕνας κάποιος ἀριθμὸς Ἑνοριῶν, τῶν ὁποίων τὰ «ἐπὶ ἔλαττον» τοῦ κόστους τῶν σταλησομένων βιβλίων ποσὰ δὲν κατέστη, μέχρι καὶ τοῦ τέλους, νὰ καλυφθοῦν μὲ τὰ «ἐπὶ πλεόν» ποσὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀποστολῶν τῶν 50.000 ἀντιτύπων.

22) Θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ λεχθῆ, ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀποτοληθῆ τὸ ὅλον ἔργον, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ μεγίστου μέρους τῆς μάζης τοῦ λαοῦ, ἑκατομμυρίων δηλαδὴ ἀνθρώπων, διὰ τὸν λόγον μὴ τυχὸν καὶ παρέμενον, πρὸς τὸ τέλος τῆς διεκπεραιώσεως τοῦ ἔργου, ἀριθμὸς τις αἰτήσεων (Δελτίων Προτιμήσεως) ἐν ἐκκρεμότητι;

Αἰτήσεις, ποὺ δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ καλυφθοῦν κ' αὐτές, ὅταν, μὲ κάθε μέσο ἐπικοινωνίας, γνωσθῆ ἢ ὑπαρξῆς ταιούτων ἐν ἐκκρεμότητι αἰτήσεων.

Διότι δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀμφιβάλλουμε, ὅτι ἡ Κοινωνία, δηλ. ἄτομα, Ἐπιχειρήσεις, Τράπεζες, Ὁργανισμοί, ὅταν βρεθοῦν πρὸ συγκεκριμένου ἀριθμοῦ ἀτόμων, ποὺ ζήτησαν νὰ τοὺς δοθῆ δωρεὰν ἢ ἔναντι 10 δραχμῶν τὸ ἐκλαϊκευτικὸ αὐτὸ βιβλίον καὶ δὲν τὸ πήραν, δὲν θὰ ὑστερήσουν νὰ προσφέρουν τὴν συμβολὴν τους, πρὸς ἰκανοποίησιν καὶ τῶν τελευταίων τούτων αἰτήσεων.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 166 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

ΠΟΙΟΙ ΔΕΝ ΘΑ ΩΦΕΛΗΘΟΥΝ

23) Ἐὰς ληφθῆ ἤδη ὑπ' ὄψιν καὶ μία ἄλλη ὑποθετικὴ Ἐνορία Γ, ἡ ὁποία ἔχει τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικόν, ὅτι τὸ ποσὸν ποῦ θὰ εἰσπραχθῆ ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες εἶναι ἀκριβῶς ἴσον μὲ τὸ κόστος τῶν βιβλίων ποῦ θὰ πάρουν καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ οὔτε «ἐπὶ πλέον» οὔτε «ἐπὶ ἔλαττον».

Ε Ν Ο Ρ Ι Α Γ'.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΩΝ

ΣΥΝΟΛΟΝ ΖΗΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΠΡΑΧΘΗΣΟΜΕΝΟΝ

ΒΙΒΑΙΩΝ

ΠΟΣΩΝ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

ΔΡΑΧΜΩΝ

1η ΔΩΡΕΑΝ	200		—
2α Πρὸς δρχ. 10	200		2.000
3η » » 20	100		2.000
4η » » 60	50		
5η » » 100	50	100	8.000
	-----		-----
	600		12.000

Πράγματι, τὰ 600 βιβλία πρὸς δρχ. 20 κοστίζουν 12.000 δραχμές, ὅσον εἶναι ὡς ἄνω καὶ τὸ ποσὸν ποῦ θὰ εἰσπραχθῆ.

24) Ἐὰν τὸν ἀριθμὸν 9.500.000, ὅσοι περίπου εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, τὸν μοιράσουμε σὲ 5 μέρη, ἀνάλογα μὲ τὰ ποσοστὰ ποῦ ἐκφράζουν κατὰ τὶς κατηγορίας προτιμήσεων οἱ ἀριθμοὶ τῆς προαναφερθείσης Ἐνορίας Γ', καὶ σὲ στρογγυλοῦς ἀριθμοὺς θὰ ἔχουμε:

Κατηγορία 1η. Παροχὴ τοῦ Ε. Β.	δωρεὰν εἰς	3.250.000	ἄτομα.
Κατηγορία 2η. Παροχὴ τοῦ Ε. Β.	10 δρχ. εἰς	3.250.000	»
		6.500.000	
Κατηγορία 3η. Παροχὴ τοῦ Ε. Β.	20 δρχ. εἰς	1.500.000	»
Κατηγορία 4η καὶ 5η. Παροχὴ τοῦ Ε. Β.	60		
	δρχ. 100 εἰς	1.500.000	»

Παροχή τῆς Ἑκλαϊκευτικῆς ἐκδόσεως εἰς ἄτομα 9.500.000 ἢ σὲ 2.500.000 οἰκογένειες, στὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἤδη θὰ μποροῦσε νὰ τεθῆ τὸ ἐρώτημα: Ποιοὶ εἶναι αὐτοί, πού δὲν θὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὸ ἐκλαϊκευτικὸ αὐτὸ βιβλίον τῶν Ἀληθειῶν τῆς πίστεώς μας;

Τὰ 6.500.000 ἄτομα, αὐτὰ πού θὰ πάρουν τὸ βιβλίον, οἱ μισοὶ Δωρεᾶν καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ πρὸς 10 μόνον δραχμῆς, αὐτοὶ πού στὰ σπύτια τους, κατὰ τὴν μεγίστην πλειονότητα, ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ἢ Καινὴ Διαθήκη μὲ ἐγκεκριμένη ἐκκλησιαστικῶς ἐρμηνεία; Αὐτοὶ πού ἀποτελοῦν τίς μεγάλες μάζες τοῦ λαοῦ, πού εἶναι ὁ κορμὸς τῆς Ἑλλάδος; ἢ τὰ 1.500.000 ἄτομα δὲν θὰ ὠφεληθοῦν, αὐτοὶ πού θὰ πάρουν τὸ βιβλίον εἰς τὸ κόστος τοῦ ἔστω τῶν 20 δραχμῶν, ἀφοῦ ἄλλως πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἀποκτήσουν; ἢ τὰ 1.500.000 ἄτομα, οἱ «μικροὶ χορηγοὶ» τοῦ ἔργου τούτου, δὲν εἶναι αὐτοὶ πού θὰ ὠφεληθοῦν περισσότερο; Ἄφ' ἑνὸς θὰ ἀποκτήσουν τὸ ἐκλαϊκευτικὸ αὐτὸ βιβλίον, πού διαφορετικῶς ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸ ἀποκτούσαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὸ 1½ αὐτὸ ἑκατομμύριον ἀνθρώπων, μὲ μιὰ ἐλάχιστη θυσία, μιὰ ὀμαδικὴ πρᾶξις ἀλληλοβοηθείας, προηγούμενο τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει στίς ἀνθρώπινες κοινωνίαι καὶ πού θὰ ἔχῃ ἀσφαλῶς ἀπήχησι σὲ παγκόσμιον κλίμακα;

«Ε Ν Α Σ σ τ ο ὺς 5».

25) Ὅπως καταφαίνεται ἀπὸ τὴν ὑποθετικὴν Ἑνορία Γ, σὲ κάθε 100 ἐνορίτες, πού ζητοῦν καὶ παίρνουν τὸ ἐκλαϊκευτικὸ βιβλίον μὲ 60 ἢ 100 δραχμῆς, ἀναλογοῦν 400 ἐνορίτες εἴτε στὴ δική τους, εἴτε σὲ ἄλλες ἐνορίες ὀλοκλήρου τῆς χώρας πού θὰ τὸ πάρουν, 200 δωρεᾶν καὶ 200 στὴν μισὴ τιμῇ, ἦτοι πρὸς 10 δραχμῆς.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀμφιβάλλουμε, ὅτι θὰ ὑπάρξῃ αὐτὸς ὁ «ΕΝΑΣ στοὺς 5», μέσα σ' ἓνα ΣΥΝΑΓΕΡΜΟ ΑΓΑΠΗΣ, πού θὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ εὐδοθῇ τὸ ἔργο αὐτό.

26) Ἐὰς ὑπογραμμισθῆ ἔδω καὶ ὁ δραματισμὸς ἐνὸς ἀποβιώσαντος Ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ Δημ. Στεφανίδου, ὅπως, τὸ «Θεῖον δῶρον τοῦτο», ὡς τὸ ἐθεώρησε ἓνας Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὁ κ. Κλεοδ. Βουδούρης, δοθῆ στὸν πληθυσμὸν, «ἀπὸ τοὺς τοπικοὺς ἐφημερίους ἐν πανηγυρικῇ ἑορτῇ».

Μέσα στην ατμόσφαιρα τῆς πανηγυρικῆς αὐτῆς γιορτῆς καὶ πιθανώτατα κατόπιν Ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐνδεχομένης ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λόγια τοῦ ἐφημερίου, γιὰ τὴν παρουσιαζομένη γιὰ πρώτη φορὰ εὐκαιρία, νὰ συμβάλλουν οἱ δυνάμενοι μὲ τὴν μικρότατη αὐτὴ θυσία στὴν ἐπιχειρουμένη εὐρεία διάδοσι τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθοῦμε, ὅτι ὁ ἐπιστήμονας, ὁ ἔμπορος, ὁ βιομήχανος, ὁ βιοτέχνης, ὁ μηχανικός, ὁ καθηγητής, ὁ δάσκαλος, ὁ δημόσιος λειτουργός, ὁ γαιοκτήμων, ὁ ἐπιχειρηματίας, ὁ καταστηματάρχης, ὁ εἰσοδηματίας καὶ πλῆθος ἄλλο ἀπὸ παρόμοιες κατηγορίες, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ φαντασθῆ, ὅτι, ἀπερχόμενοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μετὰ τὴν πανηγυρικὴ αὐτὴ ἑορτὴ, θὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν Ἐνοριακὴ ἐπιτροπὴ νὰ τοὺς καταγράψῃ στὴν κατάστασι τῶν δωρεᾶν παρεχομένων βιβλίων; ἢ μήπως, τὸ ἀντίθετο θὰ συμβῆ σὲ πάμπολες περιπτώσεις, αὐτοὶ ποὺ τυχὸν ὑποθέτουμε ὅτι ἀνήκουν στὴν κατηγορία τῶν «δωρεᾶν», ἢ τῆς ἔναντι 10 δραχμῶν παροχῆς, ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἐργάτης, ὁ ἀγρότης, ὁ συνταξιούχος, ὁ ἀνεργὸς ἀκόμη, καὶ πλῆθος ἄλλοι ἀπὸ τὴν μᾶζα τοῦ λαοῦ, διαισθανόμενοι «τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου τούτου», ὡς ἀνέφερε ἕνας ἄλλος ἀποδιδώσας Ἀκαδημαϊκός, ὁ Γεώργιος Σωτηρίου, θὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ «μικροὶ χορηγοί», θὰ γίνῃ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ὁ «ΕΝΑΣ στοὺς 5», ποὺ ἀρκεῖ γιὰ τὴν ὀμαλὴ διεκπεραίωσι τοῦ ἔργου;

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚ. Θ. ΛΑΟΓΤΑΡΗΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ὁ Ἱ. Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος ἀνακοινοῖ ὅτι:

Τὸ Προεδρεῖον τοῦ Ἱ. Σ. Κ. Ἑλλάδος ἐπεσκέφθη τὸν Ὑπουργὸν Οἰκονομικῶν κ. Δεβλέτογλου τὴν 16.2.77 καὶ συνεζήτησε διὰ μακρῶν τὰ θέματα τοῦ Ἐφημ. Κλήρου. Ὁ κ. Ὑπουργός ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις βλέπει μὲ μὲγάλο ἐνδιαφέρον καὶ στοργὴν τὰ θέματα τῶν Ἐφημερίων καὶ τὰ ἀντιμετωπίζει μὲ τὸ ὑπὸ ἐπεξεργασίαν νέον μισθολόγιον, εἰς τὸ ὅποιον θὰ ἐνταχθοῦν καὶ οἱ Ἐφημέριοι. Τὸ Προεδρεῖον ηὐχαρίστησεν τὸν κ. Ὑπουργὸν διὰ τὰς καλὰς του διαθέσεις.

Ἐκ τοῦ Ἱ. Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 25η ΜΑΡΤΙΟΥ

Ἡ μεγάλη ἐποποιία τοῦ 21 τῆς ὁποίας τὸ ἄφθαστο μεγαλεῖο καὶ τὴν ἀνέσπερη δόξα πανηγυρίζει σήμερα ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ μὲ ἐνθουσιασμό ἄμετρο ἀποτελεῖ ἔθνικὸ Σινᾶ, μὲ τὶς βροντὲς καὶ τὶς λάμπεις του, Σινᾶ ὄχι θεοβάδιστο μὰ ἡρωοβάδιστο, τὸ ὅποιο κάθε Ἑλληνας πρέπει νὰ τὸ πλησιάσῃ μὲ ἱερὸ δέος καὶ μὲ φόβο ἅγιο. Καὶ ἐπιβάλλεται αὐτό, γιατί, ἂν ὄλων τῶν λαῶν οἱ ἔθνικές τους γιορτὲς ἐκφράζουν τοὺς ἄθλους ἀλλὰ καὶ τὶς θυσίας τῶν παιδιῶν τους στὸ βωμὸ τῆς Λευτεριάς, ποιὸς δὲν θὰ παραδεχθῆ πὼς ἡ δικιά μας ἔθνικὴ γιορτὴ ἀποτελεῖ τὸ πιὸ μεγαλιῶδες γεγονός πού εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ἡρωϊσμούς, αἵματα καὶ δάκρυα, γεγονός πού κανένας ἄλλος λαὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιπαρατάξῃ πρὸς τὸν Ἑλληνικό;

Τὰ γεγονότα τοῦ 21 δὲν εἶναι μόνο παρελθόν, δὲν ἐνδιαφέρουν μονάχα τὴν ἱστορία. Εἶναι περισσότερο παρόν, εἶναι ζωὴ. Τὰ ζῆ ὁ Ἑλληνικός λαὸς κάθε χρόνο. Γνωρίζει τὴν μεγάλη τους σημασία. Ἄμεσα ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους. Βαδίζουν μαζί μὲ τὸ ἔθνος στοὺς αἰῶνες καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἡ πηγὴ τῆς ὑπάρξεώς του. Ἡ μέρα αὕτῃ εἶναι ἓνα βάπτισμα πίστεως καὶ αἰσιοδοξίας στίς δυνατόεις τοῦ ἔθνους, μιὰ ἀφορμὴ ὑπερηφάνειας καὶ αὐτοπεποιθήσεως. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῆ πὼς τὸ θέμα ἔχει ἐξαντληθῆ. Ὅμως οἱ αἰώνιες δόξες ἐρμηνεύονται κάθε φορὰ μὲ νέο τρόπο.

Ὁ δρόμος τῆς Ἑλλάδας στὴν ἱστορία δὲν εἶναι ἀνθόσπαρτος. Εἶναι μιὰ τρικυμισμένη θάλασσα μέσα στὴν ὁποία κλυδωνίζεται τὸ ἔθνος χωρὶς νὰ καταποντίζεται, πιέζεται χωρὶς νὰ καταστρέφεται, υποδουλώνεται καὶ καταδιώκεται χωρὶς νὰ χάνῃ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐλπίδα του. Τετρακόσια χρόνια πέρασε τὸ ἔθνος μας ἓνα βαρὺ καὶ παγερὸ χειμῶνα. Παντοῦ συννεφιά, σκοτάδι. Παντοῦ θλίψη, φοβέρα, σπλαδιά. Παντοῦ νέκρωση καὶ θάνατος. Χρόνια καὶ χρόνια περίμεναν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀνοιξή, πού δὲν ἐρχόταν. Τὰ αἵματα τῶν μυριάδων μαρτύρων τῆς ἔθνικῆς ιδέας, τὰ δάκρυα, οἱ ταπεινώσεις, τὸ κρυφὸ σχολεῖό, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἡ φιλικὴ Ἑταιρεία, ὅλα αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα ἔχουν χαλυδῶσει τὴν ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων, πού περίμεναν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου γιὰ τὴν ἀποτίναξή τοῦ ζυγοῦ.

Καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἦρθε. Ἐφτασε ἡ ὥρα τοῦ λυτρωμοῦ. Μύρισε ἡ πολυπόθητὴ ἀνοιξή. Βγήκε ὁ ἥλιος τῆς λευτεριάς. Ἀνθισε ἡ γῆ. Καθάρισε ὁ οὐρανός. Ἐυπνοῦν οἱ Ἕλληνες καὶ

ἀρπάζουν τὰ ὅπλα. Κροτεῖ τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ ντουφέκι γιὰ ν' ἀπαυ-
τήσουν σὰν ἀντίπαλος μύρια. Κι ὁ κρότος γίνεται ἑρποντὴ πού κε-
ραυνώνει τοὺς ἀπίστους. Ἀπὸ τῆ μικρῆ σπίθα ἀναψε πυρκαγιά,
πού πυρπόλησε τίς καρδιές τῶν δούλων. Μέσα σ' αὐτὴ τῆ πιὸ ὀ-
μορφη ἐποχὴ τοῦ χρόνου ξαναγεννήθηκε ἡ Ἑλλάδα. Ἀνθισε τὸ
χαμόγελο στὰ χεῖλη τοῦ περιφρονημένου ραγιά. Ἀνακουφίστηκε.
Ἔβλεπε νὰ γίνωνται πραγματικότητες ὄνειρα κι ἐλπίδες αἰώνων.
Μάταια τὰ μεγάλα ἔθνη προσπάθησαν νὰ ἐμποδίσουν τὸν ἔσσηκω-
μό. Κανένας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κόψη τὴν ἐθνικὴ πορεία.

Δὲν ὑπάρχει ἔθνος πού νὰ μπορῇ νὰ δείξῃ παρόμοια δυναμι-
κότητα σὲ τόσο ἄνισο ἀγῶνα. Κανένας λαὸς δὲν ἔχει νὰ παρουσιά-
σῃ σειρά δολόκληρη ἀπὸ ὁμαδικές αὐτοθυσίες καὶ ψυχικὸ σθένος
ὑπεράνθρωπο. Τὸ Κοῦγκι, τὸ Ζάλογγο, τὰ Ψαρά, τὸ Μεσολόγγι
δὲν εἶναι δόξες ἀπλῶς Ἑλληνικές, μὰ εἶναι λαμπηδόνες, πού φωτί-
ζουν τὰ σκότη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Πηγὴ τῆς ἐπαναστάσεως εἶ-
ναι ὁ ἄσβεστος καὶ ὀρμητικὸς ἔρωτας πρὸς τὴν λευτεριά. Ὅμως
ἡ ἐπιτυχία τῆς εἶναι ἀποτέλεσμα ψυχικῆς ἐνότητος ὄλου τοῦ ἔ-
θνους. Κι αὐτὴ ἡ ἐνότητα καὶ ἡ ὁμόνοια γιὰ νὰ ὑπάρξῃ πέρασαν
ἀρκετὰ χρόνια. Ἀγρότης καὶ τσοπάνος, ἄρχοντας καὶ παραδοκῆρης
συναντήθηκαν στὸ κρυφὸ σκολεῖο, γυμνάστηκαν στὰ λημέρια τοῦ
κλέφτη, ζυμώθηκαν μὲ τὸν πόνο καὶ τὰ δάκρυα τοῦ ἔθνους κι ἔγι-
ναν ἓνα. Τότε οἱ Ἑλληνες μπόρεσαν νὰ συνεννοηθοῦν κι ἄς μὴ
γνώριζαν τὸ ἄλφα. Τότε ἀγαπήθηκαν κι ἄς μὴ εἶχαν ἰδωθῆ ποτέ
τους. Τότε ἀνδραγάθησαν κι ἄς ἦταν γεννημένοι ὄλοι ραγιαῖδες.
Τότε μπόρεσαν ν' ἀκούσουν τὴν φωνὴ τοῦ αἵματος, πού ἔτρεχε στὶς
φλέβες τους, καὶ νὰ πάρουν δυνάμεις ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν προγό-
νων τους, γιὰ νὰ ξεπηδήσῃ ἡ λευτεριά ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλ-
λήνων τὰ ἱερά.

Ἄλλ' ὁ ἀγῶνας δὲν ἦταν μόνο γιὰ τὴν πατρίδα ἀλλὰ καὶ γιὰ
τὴν πίστη. Συνδέονται οἱ δυὸ μεγάλες δυνάμεις Ἑλληνισμὸς καὶ
Χριστιανισμὸς. Στὶς 25 τοῦ Μάρτη ἔχομε τὴν ἐθνικὴ ἀπελευθέρω-
ση τοῦ Ἑλλῆνα, μὰ καὶ τὴν ἠθικὴ λύτρωση τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν
εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι τῆ μέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀνασταίνε-
ται ἡ Ἑλλάδα, ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι τυχαῖο πὼς ἀπὸ χέρια ἱερα-
τικὰ ὑψώνεται τὸ λάβαρο τοῦ λυτρωμοῦ ἢ πὼς αἷμα πατριαρχικὸ
ἀγιάζει τὸν ἀγῶνα. Εἶναι ἀδύνατο πράγματι νὰ φανταστῆ κανεὶς
τὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση νὰ ἐτοιμάζεται, νὰ ἐμπνέεται, νὰ ἀ-
πλώνεται καὶ νὰ τελειώνῃ χωρὶς τὸ ζωογόνο μήνυμα τοῦ Εὐαγγε-
λισμοῦ. Τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἑλλάδας βρίσκεται κοντὰ στὸ Χριστό.
Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος, ἡ ζωὴ, ἡ δόξα τῆς.

Τὸ πιὸ μεγάλο μήνυμα τῶν αἰῶνων εἶναι ὁ Εὐαγγελισμός, μήνυμα πού ἔφερε φῶς γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ γιὰ τὸ δικό μας. Ἀνάσταση σήμαινε σὲ κάθε ἐποχὴ πού ἡ Ἑλλάδα εἶχε στραμμένα τὰ βλέμματά της στὸ Αὐτρωτὴ καὶ πτώση ἐθνικὴ συνέβαινε, ὅταν ἔπαιρνε τὸ πρόσωπο ἀπὸ Ἐκείνον. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα ἦταν ἐρείπια στὶς παραμονὲς τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ της. Ἀντὶ φιλοσόφων ἔχομε σοφιστές, ἀντὶ ἡρώων Γραικύλους στὴν ὑπηρεσία τῶν Ρωμαίων. Ἀντὶ τῆς ἀλήθειας, ἐπικρατεῖ ἡ δεισιδαιμονία. Κι ὅμως ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού ἀκούει καὶ δέχεται τὸν Εὐαγγελισμό τὰ πράγματα μεταβάλλονται ριζικά. Τὴν διαφθορὰ ἀκολουθεῖ ἀναγέννησι. Στὴ θέση τῆς γερασμένης εἰδωλολατρικῆς Ἑλλάδας στέκεται γεμάτη σφρίγγος ἡ νέα χριστιανικὴ Ἑλλάδα. Δὲν ἔχομε πιὰ σοφιστὲς ἀλλὰ ποιμένες καὶ διδασκάλους, ὄχι μαλθακοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ μάρτυρες τῆς πίστεως. Δὲν χιτίζονται πιὰ νοοὶ στὴν Ἀφροδίτη, μὰ σχολῆς χριστιανικῆς σκέψεως καὶ παρθενῶνες ἀρετῆς.

Ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ δούλη τῶν Ρωμαίων γίνεται μὲ τὸν Χριστιανισμό κυρίαρχος. Ὁ χριστιανικὸς Ἑλληνισμὸς φωτίζει ἀπὸ τὴν Κων)πολὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρο. Πενήντα μόνο χρόνια κράτησε ὁ χρυσοῦς αἰῶνας τοῦ Περικλῆ. Χίλια χρόνια λάμπει τὸ Βυζάντιο. Ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια δίνει σ' ὅλα νέα ζωή. Ἀναμορφώνει τὸ δίκαιο, ἐμπνέει τὴν τέχνη, ἐξυψώνει τὴν ποίηση, προωθεῖ τὴν ἐπιστήμη, ἐκπολιτίζει τοὺς βαρβάρους. Ὅμως αὐτὴ ἡ φωτεινὴ ἐστία ἔσθησε. Πότε ὅμως; Ὅταν ἔπαψε νὰ δέχεται πλοῦσια τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ μάλιστα ὅταν τὸ σκοτάδι τῆς Δύσεως καὶ ἡ βαρβαρότητα τῆς Ἀνατολῆς τὴν συμπίεσαν καὶ τὴν ἐπινίξαν.

Ἐπεσε τὸ Βυζάντιο. Νέο ὅμως θαῦμα γίνεται. Ἡ στροφὴ πρὸς τὸν Χριστὸ ἦταν ἀρκετὴ νὰ τονώσῃ γιὰ τέσσερις αἰῶνες τὸ ἔθνικὸ φρόνημα, τίς παραδόσεις, τὴ γλῶσσα. Ὁ ρασοφόρος μὲ τὸ ὀκτωῆχι· στὸ κρυφὸ σκολεῖο μεταβάλλει τὴν ἀπέραντη νύχτα σὲ μέρα λαμπρῆ. Ἡ πίστη δημιουργεῖ καὶ πάλι τοὺς νεομάρτυρες καὶ τοὺς δασκάλους τοῦ Γένους. Ἡ πίστη ἔδωσε τὸ 1821.

Μὰ καιρὸς εἶναι νὰ στρέψωμε τὴ σκέψι μας σὲ σὰς ἀνδρεῖοι νεκροὶ μας. Σὲ σὰς πού ὁ φλογερός σας πόθος ἦταν πιὸ μεγάλος ἀπὸ τὸ πεπρωμένο σας. Σὲ σὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεκτοὺς, πού ἡ Θεία Πρόνοια θέλησε νὰ σὰς ὀδηγήσῃ στὴν Ἀθανασία ἀπὸ τὴν ὠραία Πύλη τῆς πιὸ ὠραίας θυσίας. Σὲ σὰς τοὺς τίμιους ἀπόντες στὸ σημερινὸ προσκλητήριο θριάμβου καὶ τῶν σεμνῶν ἑορτασμῶν. Σὲ σὰς ὠραῖες μορφές, πού δροσίσατε μὲ τὸ αἷμά σας τὸ χῶμα τῆς ἐλληνικῆς γῆς, γιὰ νὰ στερεωθῇ τὸ θάθρο τῆς λευτε-

ριας. Σᾶς ζηλεύουμε και σᾶς μακαρίζουμε. Κι ἂν πατέρες ἀσπρομάλληδες και μητέρες πικραμένες και ἀδερφές κρινομέτωπες δὲν ἔσκυψαν ἀπὸ πάνω σας, γιὰ νὰ ζεστάνουν μὲ τὸ χέρι τους τὸ στοργικὸ τὰ μαρμαρωμένα σας μέτωπα και τὰ στήθη σας τὰ ψυχρὰ ἀπὸ τ' ἀγκάλιασμα τοῦ θανάτου, και ἂν γυναῖκες πιστὲς και ἀθῶα παιδάκια δὲν σφράγισαν τὰ χεῖλη σας και δὲν σταύρωσαν τὰ χέρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνο ὁ θάνατος μπόρεσε ν' ἀρπάξῃ τὴν λόγχη τὴν ἐκδικήτρα, ὅμως μιὰ μητέρα ἀθάνατη γέρνει τώρα ἀπὸ πάνω σας ἄργα και σᾶς χαρίζει τὸ φίλημα τῆς χιλιάκριθης εὐχαριστίας, διότι ἔστερεώσατε μὲ τὰ κορμιά σας τὸ Ἱερὸ τῆς Ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖο σήμερα στολίζουμε μὲ δάφνες και λουλούδια.

Ἡ χαρὰ σας, ὑπερηφάνειά μας. Ὁ θάνατός σας θρύλος ἐθνικός. Τὸ αἷμα τῆς θυσίας σας, θεία μετάληψις θάρρους και ἡρωϊσμοῦ. Ὁ χαμὸς σας, ἐξαγορὰ τῆς Ἐλευθερίας και Δόξας. Ἡ μνήμη σας λατρεία τῶν γενεῶν ποὺ θάρθουν. Ὁ λαὸς μας, ἀκούραστος στοὺς μεγάλους ἀγῶνες, ἔτοιμος νὰ διαφυλάξῃ ζηλότυπα, ὅσα μὲ ἄφθογο αἷμα ἐξαγόρασε, σᾶς στέλλει τὴν εὐγνωμοσύνη του και τὸν χαιρετισμὸ του. Και φτάνει ὁ χαιρετισμὸς του ὡς τὴν Ἀθανασία σας, ἀπόμακρος ἀλλὰ θερμὸς, ὁ χαιρετισμὸς τῆς Ἑλλάδας.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ Δ. ΣΠΑΝΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἑλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδοικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) και μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

“ΟΠΟΥ ΑΝΕΙ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ....”

(Από τή θρησκευτικότητα τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ).

Στήν κορυφή τοῦ ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ, θεμελιωτῆς τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς ποιήσεως, ὅπως τόν ὀραματίστηκε ὁ Σπυρίδων Τρικούπης¹, στέκεται ὁ μέγας Ἑπτανήσιος ποιητής Διονύσιος Σολωμός, ὁ ποιητής ποῦ δέν ἦταν μόνο στή μορφή κλασσικός, ἀλλά κυρίως στήν ψυχή, ὁ ποιητής ποῦ «εἰς ὅλη τή ζωή του δέν ἔκλινε ποτέ τήν κεφαλὴν εἰς ἄλλο ἀνθρώπινο ὕψος εἰμὴ τῆς ἀρετῆς», ὅπως τονίζει ἐπιγραμματικά ὁ ἐπιστήθιος φίλος του Ἰ. Πολυλάς².

Ἀνάμεσα στά ἐλάχιστα, ποῦ ἔχουν παραδοθῆ γιά τήν παιδική ἡλικία τοῦ ποιητῆ, μερικά φωτεινά σημεῖα μᾶς δείχνουν ὅτι, ἐκτός ἀπό τήν ἐπιμελημένη θρησκευτική ἀνατροφή ποῦ εἶχε πάρει ὁ μικρός Διονύσιος, εἶχε καί μιάν ἔμφυτη προσωπική κλίση στή θρησκεία, κλίση ποῦ ἔγινε ἡ ἀρχή τῆς θρησκευτικότητος τῶν ὀριμων χρόνων του.

Μικρὸ παιδί διάβαζε τόν Ἀπόστολο ἢ ἔλεγε τὸ «Κύριε ἐλέησον» «σφορταίνᾳ», μὲ γλυκεῖα φωνή στήν ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Γεωργίου τῶν Κομούτων ἢ στήν ἁγ. Παρασκευή. Πολὺ χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἀδόλοθο περιστατικὸ ἀπὸ τήν παιδική του ἡλικία, ποῦ δείχνει τήν ἔμφυτη τάση του πρὸς τή θρησκεία. Μιά μέρα γύριζε ἀπὸ τήν ἐκκλησία καί κάποιος τόν ρώτησε: «Παῖδί μου, ποῦ ἦσαν προτοῦ νὰ γεννηθῆς»; Καί ὁ μικρός Διονύσιος, καταπλήττοντας τοὺς δικούς του, ἀπάντησε: «Στὸ νοῦ τοῦ Θεοῦ»³!

Δέν ἀποκλείεται, ὁ δάσκαλος τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ὁ ἱερωμένος Σάντο Ρότσι, νὰ συνετέλεσε στήν τάση αὐτῆ τοῦ νεαροῦ μαθητῆ του. Ἴσως μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι συνετέλεσε μὲ τόν τρόπον του, γνωρίζοντας τόν ὀρθὸ τρόπο γιά νὰ καθοδηγήσει σωστά μιὰ ψυχικὴ προδιάθεση. Πάντως, γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἀφοσίωση ἀκολουθεῖ τόν ποιητῆ καί στά χρόνια τῶν σπουδῶν

1. Προλεγόμενα Ἰακώβου Π ο λ υ λ ᾱ (Διονυσίου Σολωμοῦ, Ἐπανα-
τα, Ἀθήναι 1965) σ. 15'.

2. Ὅπου παραπάνω, σ. 8'.

3. Δ. Σ. Μ π α λ ἄ ν ο υ, Ὁ Διονύσιος Σολωμός καί τὰ μεγάλα ἰδα-
νικά, Ἀθήναι 1934, σ. 4. Πρὸβλ. Σολωμοῦ Ἰταλικά Ποιήματα (ἔμμετρον
μετάφρ. Κ. Κ α ι ρ ο φ ὄ λ α, Ἀθ. 1954) σ. 84.

του στην Ἰταλία, πράγμα πού ἐκδηλώνεται στὰ θρησκευτικά του σονέττα⁴, «Ἡ σύλληψη τῆς Παρθένου», «Ὁ Εὐαγγελισμός», «Ἡ Γέννηση», «Ὁ θάνατος», «Ἡ Ἀνάληψη» καὶ τὸ μεγαλύτερο ποίημα «Ἡ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ».

Δὲν εἶναι βέβαιο, ὅτι, ὅταν ἦταν στὴν Ἰταλία, συναντήθηκε μὲ τὸν Μαντσόνι, τὸν συγγραφέα τῶν «Θρησκευτικῶν Ὑμνων». Εἶναι ὅμως βέβαιο, ὅτι στὰ ποιήματά του ὑπάρχει ἐπίδραση τοῦ Μαντσόνι, καθὼς καὶ ὅτι ἡ θρησκευτικὴ τάση, πού εἶχε, τράφηκε καὶ μὲ τὴ συστηματικὴ μελέτη τοῦ Δάντη, μιᾶς ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες θρησκευτικὲς συνειδήσεις τῶν αἰώνων.

Ἀξιοσημείωτο εἶναι, ὅτι ἐνῶ ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὶς φιλελεύθερες ιδέες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα πού τάραζαν κυριολεκτικὰ τὴν Εὐρώπη στὴν ἐποχὴ του, δὲν βρῆκε μέσα του καμμιά ἀπήχηση ὁ ὀρθολογισμός, πού ἔφερε ἐπίσης μαζί τῆς ἡ Ἐπανάσταση.

Τὸ σπουδαιότερο ἰταλικὸ ποίημά του αὐτῆς τῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ «Ὁδὴ γιὰ πρώτη λειτουργία»⁵, ποίημα, πού καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σολωμὸς τὸ θεωρεῖ ὄριμο, κι ἄς μὴν ἦταν μεγαλύτερος ἀπὸ δεκαοχτὼ χρονῶν ὅταν τὸ ἔγραψε. Οἱ στίχοι του διαπνέονται ἀπὸ μιὰ βαθειὰ χριστιανικὴ πίστη καθὼς περιγράφει τὴ δημιουργία τοῦ φωτός, τὴν ἀθοδο τῶν ἀγγέλων στὴ γῆ τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας:

Τὰ οὐράνια πλάτη ξάφρου
᾽Ωκεανὸν ἐκρύβαν κάτω
ἀπὸ ἓνα φῶς ἀνήσυχο,
καὶ θόρυβος ἀδιάκοπος ξεχύθηκε
ὡς φουσκοθαλασσιὰ πού σπάει στὰ βράχια.
᾽Αγγέλων σιραιτὲς ἀτέλειαιτες,
ἀπ' τὶς οὐράνιες τὶς ἐρημὲς ἀνάμεσα,
μὲ χαροπὰ κατέβαιναν κουνήματα...⁶.

4. Διονυσίου Σολωμοῦ ᾽Απαντα (Τόμος 6'), Πεζὰ καὶ Ἰταλικά (ἐκδοση - σημειώσεις Λ. Π ο λ ί τ η), Ἰκαρος 1955. Σολωμοῦ Ἰταλικά Ποιήματα (ἔμμετρον μετάφρ. Κ. Κ α ι ρ ο φ ὺ λ α) ᾽Αθ. 1954.

5. Λ ί ν ο υ Π ο λ ί τ η, ἔπου παραπάνω σ. 89 ἔξ. Κ. Κ α ι ρ ο φ ὺ λ α β. π., σ. 119 ἔξ.

6. Κ. Κ α ι ρ ο φ ὺ λ α, β. π., σ. 124.

Σ' όλα τὰ ποιήματα τῆς περιόδου αὐτῆς ὁ Σολωμὸς ἐκφράζει τὴν ἐσωτερικὴν του θρησκευτικότητα μὲ τύπους τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ θέβαια ζοῦσε τότε σ' ἓνα τέτοιο περιβάλλον. Ἡ «Ὁδὴ γιὰ πρώτη λειτουργία» εἶναι ποίημα γιὰ τὴ λειτουργία, δὲ πρῶτη φορά ἱερουργεῖ ὁ νεοχειροτονημένος καθολικὸς ἱερεὺς. Σὲ ἄλλο πάλι σονέττο του ἀπευθύνεται σ' ἓναν κατασκευαστὴ ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων⁷.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπίδραση τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας παύει μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴν πατρίδα καὶ ἡ θρησκευτικότητά του σιγά - σιγά ἐξελληνίζεται, ὅπως φαίνεται καὶ στὰ ἀκόλουθα ἀποσπάσματα:

Γλυκόφωνο σήμαντρο
Ἦ ποὺ κράζει ἀπ' τὸ σπιτί
Τὸν γέρον ἐρμίτη
Νὰ ἴπῃ τὸ ὄπερονό.

[Ὁ Λάμπρος τὰ δύο ἀδέλφια]⁸.

Ἀκριθὸ ὄσάν τὴν ἐλπίδα
Ἦ ποῦ ἔχει πάντοτε ὁ θνητός.
Γλυκοφέγγει ἀπ' τὴ θυρίδα
Τς Ἀγίας Τράπεζας τὸ φῶς.

[Εἰς τὸ θάνατο τοῦ Λόρδ. Μπάυρον, στρ. III].

Καὶ ἀργότερα γράφει:

Ὀλονυχτιῆς ἀνέβαινε ἡ δέησι, τὸ λιθάνι.
[Ἐλεύθ. Πολ. Β', 9].

Καὶ μὲ λιθάνια δέχεται καὶ φῶτα τὸν καῦμό τους
Ὁ σταυροδόλωτος ναὸς καὶ τὸ φτωχὸ ἔξωκκλήσι.
[Ἐλεύθ. Πολ. Γ', 2].

7. Κ. Κ α ι ρ ο φ ῦ λ α, ὁ. π., σ. 80.

8. Σολωμοῦ Ἀπαντα τὰ εὑρισκόμενα (πρὸς δλ. Ἰ. Π ο λ υ λ ᾱ) Ἀθ. 1965, σ. 109.

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΣ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ*

ΠΑΥΛΟΣ

Ἀργύρη Ἀγραφιώτη

Νὰ ἢ Ταρσός! νωχελικὴ καὶ λάγνα σὰν ἑταίρα,
στοῦ Κύδνου καθρεφτίζεται τὰ πρωινὰ νερὰ
κι' ἐνῶ στὶς φλόγες καίγεται, στοῦ Μπάαλ τὴν ἀρὰ,
τοῦ κόσμου γίνεται τροφὸς καὶ σκέπη καὶ μητέρα.

Ἡ χάρις ἐπερίσσευσε στὴ μυστικὴν ἡμέρα
ὁ Κύριος τὸ τόξο του τανύει στιβαρὰ
καὶ τὸ μεγάλο θήραμα στὸ χῶμα σπαρταρᾷ.
Ὁ Στέφανος σὲ καρτερεῖ. Σαούλ, στὰ Λίστρα πέρα.

Παῦλε, στὸ δρόμο τῶν ἐθνῶν τὸν ἀγκαθοσπαρμένον
(Σκιαῖριοι καραδοκοῦν—ψευδάδελφοὶ μοιραῖοι)
τὴν οἰκουμένην σύμπασα βαπτίζεις Χριστιανή.

Χριστὸν κηρύττοντα θερμὰ (κι' αὐτὸν ἐσταυρωμένον)
πυρίπνοιοι Σὲ δέχονται οἱ νέοι οὐρανοὶ
καὶ ἡ διλίμενος πονεῖ κι' ὁ Λεύκας¹⁶ θρήνους ρέει.

Τέσσερα τετράστιχα ἀφιερώνει ὁ Ἀργύρης Ἀγραφιώτης—
ψευδώνυμο τοῦ Κορίνθιου λογοτέχνη Ἀργύρη Μπαρκούκη — ἀπὸ
τὸ ἔργο του στὸν Παῦλο, ποὺ τὰ χωρίζει σὲ δύο ἐνότητες.

Στὴν πρώτη ἐνότητα ἀναφέρεται στὴ γενέτειρα τοῦ Σαούλ
καὶ στὸν ἐκπληκτικὸ τρόπο τῆς ἐκλογῆς του. Στὴ δεύτερη ἐνότητα,
ἀναφέρεται στὸν ἀναγεννημένο πιά Παῦλο, στὸ ὑπεράνθρωπο καὶ
οἰκουμενικὸ ἔργο του καὶ τέλος, στὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματά του.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 132 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

16. Λεύκας : Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἀρχαίας Κορίνθου, ὅπου ὁ Παῦλος ἐβάπτισε, με' αὐτοὺς σὺν αὐτῶ,» τοὺς πρώτους Χριστιανούς τῆς πόλεως.

Στὴν πρώτη στροφή παρουσιάζει τὴν Ταρσό, τὴν περίφημη ἀνατολίτικη πόλη. Μ' ἓνα θαυμάσιο καὶ πρωτότυπο τρόπο καὶ μιὰ πολὺ ἐπιτυχημένη παρομοίωση τόσο στὴ μορφή ὅσο καὶ στὴ σκέψη, κάτω ἀπὸ τὴν τόσο ἐπιτυχημένην λέξεϊς «νωχελικὴ», «λάγνα», «εταίρα». Τῆς δίνει μιὰ ἀνθρώπινη μορφή καὶ μάλιστα γυναικεία, ποὺ μὲ τὴ γνωστὴ τῆς φιλαρέσκεια καθρεφτίζεται στὰ νερά τοῦ Κύδνου, γραφικὸ ποταμάκι, πολύτιμο στολίδι τῆς. Τὴν παρουσιάζει τόσο προσκολλημένη καὶ ἀπόλυτα δοσμένη στὸ ἔργο τῆς, ποὺ δὲν καταλαβαίνει κἄν τὸ τί συμβαίνει γύρω τῆς. Γι' αὐτὴν δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ὁμορφία τῆς, ἡ φήμη τῆς. Δὲν αἰσθάνεται οὔτε τὴς φλόγες τῆς ἀμαρτίας ποὺ τὴ ζώνουν, καίγοντας σιγά-σιγά τὴς σάρκες τῆς, συθέμελα τὴν ὑπαρξή τῆς, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν καταστροφικὴν κατάρα τοῦ Μπάαλ, ποὺ στὴν εἰδωλολατρικὴ λατρεία του εἶναι ἀφημένη ἀπὸ χρόνια.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἄλλος εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ὁ προορισμὸς τῆς, διαφορετικὸς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῆς. Χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ καὶ νὰ τὸ καταλαβαίνει ἢ ἴδια, γίνεται εὐεργέτρια σ' ὀλόκληρο τὸν τότε γνωστὸ κόσμον, «τροφός», «σκέπη» καὶ «μητέρα». Μὲ τρεῖς λέξεϊς ὁ ποιητὴς φανερώνει στὴν ἀρχὴ τὴν κατάντια τῆς καὶ μὲ τρεῖς λέξεϊς, στὸ κλείσιμο τοῦ τετράστιχου, δείχνει τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο ποὺ ἀπόχτησε μεγαλώνοντας στὰ σπλάχνα τῆς τὸ στερονοπαίδι τῆς, τὸ Σαοῦλ.

Στὸ δεύτερο τετράστιχο ὁ ποιητὴς θυμᾶται τὰ λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Παύλου¹⁷ γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀλλαγὴ, τὴν τόσο ξαφνικὴ καὶ ἀπρόσμενη, τῆς ἀμαρτωλῆς «Ἀσιατικῆς νύμφης». Στ' ἀπέραντα τὰ δάση ὁ Χριστὸς, μοναδικὸς καὶ ἀλάθευτος θρησκευτὴς, τόξεψε καὶ πέτυχε τὸ στόχο. Μετὰ ἀπὸ προσεκτικὴ διαλογὴ τὸ ἐκλεκτὸ θήραμα του σφάδαζε στὴ γῆ, μπροστὰ στὰ πόδια του. Ἡ κλήση ἔγινε. Ὁ Σαοῦλ γίνεται Παῦλος. Ὑστερα ἀπὸ τὸ θανατηφόρο τραῦμα του σηκώνεται ἀπὸ τὴ γῆ διαφορετικὸς στὴ μορφή, στὴ σκέψη στ' ὄνομα. Σαοῦλ στὴν Ταρσό, στὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Στεφάνου, Σαοῦλ στὴ Δαμασκὸ, Παῦλος στὰ Λύστρα, στὴν Κύπρο, στὴν Ἑλλάδα, στὴ Ρώμη.

Στὸ δεύτερο μέρος ἀναφέρεται πλέον ἀποκλειστικὰ στὸν ἀναγεννημένο Παῦλο. Λουσιμένος ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Δαμασκοῦ μπαίνει «στὸ δρόμον τῶν Ἑθνῶν». Ἀσυγκράτητος, γεμάτος ἐπιθυμία νὰ μεταφέρῃ, νὰ φανερώσῃ καὶ νὰ διαδώσῃ αὐτὸ τὸ Φῶς καὶ νὰ φωτίσῃ ὅλα τὰ Ἔθνη. Σὰν καινουργιόφτιαχτο πλοῖο ξανοίγεται σ'

17. Ρωμαίους ε', 20.

ἄγνωστες θάλασσεσ, θέλοντασ νὰ ἐξερευνησὴ καὶ διασώσῃ ἄγνωστα μέρη καὶ τόπουσ, ταλαιπωρημένουσ ναυαγούσ, ἀπὸ τὴν καταδίκη τῆσ μοναξιᾶσ καὶ τῆσ ψυχικῆσ ἐρημιᾶσ.

Μὰ τὸ ταξίδι αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλο. Τεράστια κύματα, ἄγνωστα τέρατα, ὕπουλα ξερόβραχα «Σκιάριοι καὶ ψευδάδελοφιοι» προσπαθοῦν νὰ τὸ λυγίσουσ, νὰ τὸ τσακίσουσ καὶ νὰ τὸ διαλύουσ. Μὰ αὐτὸ διασχίζει ἐπίμονα, πεισματικὰ τὸ πέλαγο. Πέφτει, χάνεται κάτω ἀπὸ τεράστια κύματα, σκεπάζεται ἀπὸ τόνουσ νερά, μὰ ξαναφαίνεται πιὸ πέρα. Ξεπετιέται νικηφόρο, περήφανο ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆσ ἀφιλόξενης θάλασσασ, γιὰ νὰ βρεθῆ τελικὰ σὲ ἤσυχο καὶ προστατευτικὸ λιμάνι, ὅπου φέρνει τὸ μήνυμα τῆσ σωτηρίας. Ὁλόκληρη ἡ οἰκουμένη δέχεται τὸ σωτήριο σάλπισμα, δέχεται τὸ Χριστό, βαφτίζεται «Χριστιανή».

Στὸ τελευταῖο τετράστιχο ὁ ποιητὴσ πορουσιάζει πλέον τὸν Παῦλο θριαμβευτὴ. Νικηφόροσ καὶ τροπαιοῦχοσ στὸ δύσκολο ἀγώνα του νὰ γνωρίσῃ τὸ Χριστό, κι Αὐτὸν «ἐσταυρωμένον», σ' ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερεσ ψυχέσ, κερδίζει τοὺσ οὐρανοὺσ, ὅπου τοῦ γίνεται θερμὴ ὑποδοχὴ. Ὅπου τοῦ ἐτοιμάζουσ θρίαμβο, λαμπρότερο καὶ πιὸ ζηλευτὸ ἀπὸ τοὺσ Ρωμαϊκοὺσ τῶν μεγάλων αὐτοκρατόρων.

Μὰ αὐτὴ ἡ ἀνοδοσ στοὺσ Οὐρανοὺσ ἀφήνει πίσω λύπη καὶ πόνο. Χιλιάδεσ ἄνθρωποι αἰσθάνονται τὴν ἀπουσία του. Αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ τὸν δοῦν, νὰ τὸν ἀκούουσ, νὰ τὸν συμβουλευτοῦν. Κι' ὄχι μόνο οἱ ἄνθρωποι! κι' αὐτὸσ ὁ Λεύκασ κυλάει τώρα στενάχωρα καὶ παραπονεμένα.

ΧΡΗΣΤΟΣ Ι. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεωσ των γνωστοποιοῦν ἀμέσωσ εἰσ τὰ Γραφεῖα τῶν ὡσ εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆσ των, σημειουμένησ ἀπαρατήτωσ τῆσ παλαιᾶσ διευθύνσεωσ, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

323. Διατί ὁ ἅγιος ἄρτος τῆς Προηγιασμένης τίθεται ἐν τῷ ἄρτοφορίῳ ὑπτίως; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ε. Ο. Ι.).

Ὁ ἅγιος ἄρτος ποῦ κρατεῖται γιὰ τὴν τέλεσι Προγιασμένης τίθεται ὑπτίως στὸ ἄρτοφόριο γιὰ καθαρῶς πρακτικούς λόγους. Προφανῶς γιὰ νὰ ἀερίζεται καλλίτερα ἢ καὶ γιὰ νὰ μὴ κατασταλάξῃ τὸ τίμιον αἷμα στὸ ἄρτοφόριο. Καὶ οἱ δύο λόγοι αὐτοὶ ἀναφέρονται σὲ σχετικὲς ἐρμηνεῖες.

Τὸν δεῦτερο λόγο ἐπικαλεῖται ὁ ἱεροδιδάσκαλος Δανιήλ Γεωργόπουλος στὴν «Ἱερὰ ἀνθολογία» του, Ἀθήναι 1880⁴, σελ. 101 - 102: «Σημειῶσαι ὅτι τῶν προηγιασμένων ἐν τῇ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ μόνον εἰς τὰ χαράγματα τῆς ἁγίας λόγχης βρέχει μὲ τὸ θεῖον αἷμα καὶ τὸν βάλλει εἰς τὸ ἄρτοφόριον ἐπάνω εἰς τὴν μούσαν, κάτω τὴν σφραγίδα καὶ ἄνω τὴν ψίχαν, διὰ νὰ μὴ κατασταλάξῃ ἐκ τοῦ θεοῦ αἵματος εἰς τὴν μούσαν».

Ἡ «Διάταξις» τοῦ Φιλοθέου προβλέπει ἐξ ἄλλου τὴν ὑπτία τοποθέτησι τοῦ ἄμνου στὸ δισκάριο κατὰ τὴν πρόθεσι τῆς θείας λειτουργίας, ὅταν ὁ ἄρτος εἶναι πολὺ νωπός: «Καὶ θεὸς αὐτὸν (τὸν ἄμνον) ὑπτίον ἐν τῷ ἁγίῳ δίσκῳ, εἰπόντος τοῦ διακόνου ἴθυσον, δέσποτα, θύει αὐτὸν σταυροειδῶς ὁ ἱερεὺς ἐπιλέγων ἴθευται...». Καὶ στρέφει τὸ ἕτερον μέρος ἐπάνω τὸ ἔχον τὸν σταυρόν, εἰ μήπως ἐνὶ ζέων καὶ ἀτμίζων. Τότε γὰρ ὑπτίως κείσθω διὰ τὸ μὴ ποιῆσαι κάτωθι ὑγρότητα» (Κῶδ. Παντελεήμονος 6277-770, ΙΔ' αἰῶνος). Τὴν ἰδίαν διάταξι παραλαμβάνουν σχεδὸν αὐτολεξεῖ καὶ ἀρκετοὶ νεώτεροι κώδικες· μερικοὶ μάλιστα προσδιορίζουν, ὅτι ὁ ἅγιος ἄρτος παραμένει στὴν θέσι αὐτῇ (ὑπτίως) «ἕως τὴν μεγάλην εἴσοδον».

324. Πολλοὶ ἱερεῖς κατὰ τὴν ἀπόλυ-
σιν τοῦ ἀποδείπνου ἢ τοῦ μεσονυκτικοῦ,
ὅταν φθάσουν εἰς τὸ «Εὐξώμεθα...» κατε-
βαίνουν ἕνα σκαλοπάτι τοῦ σολέα. Διατί;
(Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ε. Ο. Ι.).

Αὐτὸ γίνεται ἀπὸ πολλοὺς ἱερεῖς κατὰ παλαιὰ συνήθεια. Στὰ
μοναστήρια οἱ δύο αὐτὲς ἀκολουθίαι γίνονται στὴν λιτή, μπροστὰ
στὴν κλειστὴ βασιλικὴ πύλη. Ἐκεῖ στέκεται ὁ ἱερεὺς καὶ κάμνει
τὴν ἀπόλυσι· βλέποντας πρὸς δυσμὰς — πρὸς τὸν λαό. Δὲν εἶναι
ἀνεθασμένως δηλαδὴ στὰ σκαλοπάτια τοῦ σολέως πρὸ τῆς ὥραιας
πύλης. Ἴσως λοιπὸν νὰ πρόκειται γιὰ μίμησι τῆς μοναχικῆς πρά-
ξεως, πού ἐπηρεάζει πολὺ τὴν τάξι τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέ-
ρου τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μία ἐξήγησις.

Πιθανωτέρα ἐρμηνεῖα ἴσως εἶναι ἡ ἀκόλουθη. Μεταξὺ τῆς ἀπο-
λύσεως τοῦ μεσονυκτικοῦ καὶ τοῦ ἀποδείπνου («Χριστὸς ὁ ἀληθι-
νός...») καὶ τοῦ «Εὐξώμεθα...» γίνεται ἡ ἀμοιβαία «συγχώρησις»,
τὴν πρώτην φορὰ στὴν ἀρχὴ καὶ τὴν δευτέρα στὸ τέλος τῆς ἡμέ-
ρας. Ἡ «συγχώρησις» κατὰ τὸ ἀπόδειπνο περιγράφεται ἀπὸ τὰ διά-
φορα Τυπικὰ καὶ τὰ Ὁρολόγια καὶ τηρεῖται καὶ σήμερα στὰ μονα-
στήρια. Γιὰ τὸ μεσονυκτικὸ στὸ σημεῖο αὐτὸ σημειῶνουν· «Καὶ γί-
νεται συγχώρησις... ὡς ἐν τοῖς ἀποδείπνοις δεδῆλωται» ἢ «καὶ γί-
νεται ἡ συνήθης συγχώρησις». Κατ' αὐτὴν ὅλοι κατέρχονται ἀπὸ
τὰ στασιδίδια των καὶ πρῶτος ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ προσετώς κάμνει μετάνοια
«ἐπὶ γῆς» πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς λέγοντας· «Εὐλογεῖτε, πατέρες ἁ-
γιοι, συγχωρήσατέ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». Οἱ ἀδελφοὶ ἀπαντοῦν· «Ὁ
Θεὸς συγχωρήσαι σοι, πάτερ ἅγιε» καὶ ζητοῦν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸν
ἴδιον τρόπο ἀπὸ τὸν προσετώτα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἀμοιβαίως
συγχώρησι. Εὐθὺς ἀμέσως ὁ ἱερεὺς προτρέπει πρὸς προσευχὴ τὴν
κοινότητα μὲ τὸ «Εὐξώμεθα ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου...» κλπ. —
τὴν «κοινὴ δέησι» ἢ τὰς «κοινὰς δεήσεις», ὅπως τίς ἀποκαλοῦν
τὰ χειρόγραφα.

Σήμερα στὶς ἐνορίες ἡ «συγχώρησις» ἔχει ἀτονήσει. Προσω-
πικῶς ἐνθυμοῦμαι γέροντας ἱερεῖς, πού μετὰ τὴν ἀπόλυσι τοῦ ἀπο-

δείπνου κατὰ τοὺς Χαιρετισμοὺς καὶ πρὸ τοῦ «Εὐξώμεθα...» κατέβαιναν ἀπὸ τὸν σολέα καὶ ζητώντας συγχώρησι, κατὰ τὸν ἀνωτέρω περίπου τύπο, ἔκαμναν πρὸς τὸν λαὸ ἐδαφιαία μετάνοια. Ἐν συνεχείᾳ ἔλεγαν καὶ τὸ «Εὐξώμεθα...» ἀπὸ τὴν ἰδίᾳ θέσι. Ἄν αὐτὸ συνδυασθῇ μὲ τὴν ἀνωτέρω περιγραφεῖσα τάξι τῶν μονῶν, μπορεῖ, νομίζω, ἱκανοποιητικὰ νὰ μᾶς ἐρμηνεύσῃ τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἱερεὺς κατέρχεται ἀπὸ τὸν σολέα καὶ λέγει ἐκεῖ τὸ «Εὐξώμεθα...».

Πάντως τὸ κατέβασμα ἀπὸ τὸν σολέα, ἢ αἴτησις συγχωρήσεως καὶ ἢ μετάνοια, ἀκόμη καὶ ἢ προτροπὴ πρὸς προσευχὴν στὸ μέσον τοῦ ναοῦ εἶναι ὠραία καὶ ἐντυπωσιακὰ στοιχεῖα τοῦ ἀποδείπνου καὶ τοῦ μεσονυκτικοῦ καὶ ἢ διατήρησις των, τοῦλάχιστον στὴν ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἢ μόνη κατὰ τὴν ὁποία προσέρχεται ὁ λαὸς, μπορεῖ νὰ συμβάλῃ πολὺ στὴν δημιουργία καταδυτικῆς ἀτμοσφαιρας.

Ἄ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α .

Α ἰ δ ε σ ι μ . Γ . Γ ρ η γ ο ρ ῖ ο υ . Ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου εἶναι μὲν θεομητορικὴ ἑορτὴ, ἔχει ὅμως καὶ χαρακτῆρα δεσποτικῆς ἑορτῆς, ὅπως ἀκριβῶς ἢ ἑορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς. Κατ' ἀναλογίαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη καὶ εἰδικὸ χαρακτηριστικὸ στὴν ἀπόλυσι, ὅπως καὶ ἐκείνη. Αὐτὸ προβλέπει καὶ τὸ Τυπικὸ στὴν προθεωρία (κεφ. 16). Στὰ παλαιὰ ὅμως Εὐχολόγια καὶ Ἱερατικὰ δὲν ὑπάρχει ἢ ἀπόλυσις αὐτή, γι' αὐτὸ καὶ ἔγιναν διάφορες ἀπόπειρες γιὰ τὴν διατύπωσί της (ἐκδοσις Λειτουργιῶν Γ. Πρωτοψαλτίδη 1858, Ἡμερολόγια - Τυπικὰ Φαρλέκα, Μπεκατώρου καὶ Ἐκκλ. τῆς Ἑλλάδος, Ἱερατικὸν Ἄποστ. Διακονίας 1962). Ἡ πιὸ σωστὴ μορφή της εἶναι «Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι καταδεξάμενος Χριστὸς ὁ ἀληθινός...». Βλέπε ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 124 ἐρώτησι.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

«ΕΙ ΤΙΣ ΕΝ ΛΟΓΩ ΟΥ ΠΤΑΙΕΙ...»

«Εἰσὶν οἱ, λέγοντες, τιπρώσκουσι μαχαίρα, γλῶσσαί δὲ σοφῶν ἰῶνται», λέγει ὁ Παροιμιστής (16' 18). Καὶ ὁ λαός μας προσθέτει: «Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει». Ἀλλὰ καὶ ποιός δὲν ἔχει ὑπ' ὄψη τῆ σχετικῆ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου; «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς καλιναγωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα. Ἴδε τῶν ἵππων τοὺς καλινούς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μεταγομεν. Ἴδου καὶ τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μεταγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν ἡ ὀρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. Οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ καὶ μεγαλαυχεῖ. Ἴδου ὀλίγον πῦρ ἡλικὴν ὕλην ἀνάπτει!... Τὴν γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κακόν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γεγονότας. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. Οὐ κρίνῃ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι. Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; Οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἀλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ» (Ἰακ. γ' 2-5, 8-12).

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ἀκοῦμε: «Πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθὰ καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρα κρίσεως. Ἐκ γὰρ

τῶν λόγων σου δικαιώθησθαι καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθῆσθαι» (Ματθ. 16' 34-37).

Ἔχουμε ἄραγε σκεφθῆ ἄρκετὰ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα; Τὸ ἀτενίσαμε μὲ τὴν προσοχὴ καὶ τὸ δέος πού τοῦ ἀρμόζουν; Ἄλλοίμονο, οἱ πῶ πολλοί, ὅπως ἡ ζωὴ τους μαρτυρεῖ, τὸ ἀντιπαρέρχονται. Δὲν ἔχουν συναισθανθῆ πόσο βαραίνει στὸ αἰῶνιο μέλλον τους ἡ γλωσσικὴ ἀκράτεια καὶ ἀστοχία.

Τὸ νὰ ἁμαρτάνης μὲ τὴ γλῶσσα, εἶναι —μᾶς λέει ἡ Γραφή— πολὺ σοβαρὸ παράπτωμα, ἱκανὸ νὰ σοῦ κλείσῃ τὸν Παράδεισο: «Ἐκ τῶν λόγων σου δικαιώθησθαι καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθῆσθαι». Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ψαλμωδὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἰκέτευε τὸν Θεὸ μὲ μεγάλο πνευματικὸ καημὸ: «Θεῷ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου» (Ψαλμ. 91' 3). Καταλάβαινε βαθειὰ τί κακὸ ἔκανε καὶ σιτὸν ἑαυτοῦ καὶ στοὺς ἄλλους, ὅταν ξέφευγαν ἀπὸ τὸ «ἔρκος τῶν ὀδόντων» του λόγια πού δὲν εἶχαν μέσα τους τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ λαχταροῦσε, ἂν ὄχι λόγια πνευματοφόρα, τοῦλάχιστο τὴ σιωπὴ ἐκείνη, γιὰ τὴν ὁποία δὲν θὰ μετανοοῦσε.

Ἄς δοῦμε, κάπως ἀναλυτικά, τί μᾶς διδάσκει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μὲς ἀπὸ τὰ βιβλικὰ ρητά, πού παραθέσαμε στὴν ἀρχή.

Μὲ ἓνα μαχαίρι, μπορεῖς νὰ πληγώσης ἢ ἀκόμη καὶ νὰ θανατώσης. Ἄλλὰ τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ἔχουν καμμιά φορὰ ὅσα τοῦ λές. Ἄν εἶναι ἄδικα, ἄσπλαχνα ἢ ἐκμαιλιστικά καὶ παρωθητικά πρὸς τὴν ἁμαρτία τὰ λόγια σου, τραυματίζεις ἢ σκοτώνεις μιὰ ψυχὴ. Ἡ γλῶσσα ἐγκληματεῖ χειρότερα ἀπὸ τὸ μαχαίρι. Γιατὶ αὐτὸ κάνει κακὸ στὸ σῶμα, ἐνῶ ἐκείνη ἔχει ἀντικείμενο τῆς κακοποιΐας τῆς τὴν πανάκριβη ψυχὴ.

Καὶ ὅπως ἡ γλῶσσα τοῦ ἁμαρτωλοῦ πληγώνει, ἔτσι ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ γιατρεύει. Εἶναι γλῶσσα παρακλητικὴ, δηλαδὴ ἰαματικὴ, στηρικτικὴ γιὰ τὴν ψυχὴ. Φέρνει φῶς καὶ βάλαμο. Ὁδηγεῖ στὴν ἀνάνηψη. Οἰκοδομεῖ, δὲν καταστρέφει.

Θέλεις νὰ καταλάβῃς ἂν ἕνας εἶναι γνήσιο παιδί τοῦ Θεοῦ ἢ κίβδηλος χριστιανός; Θὰ τὸ διαπιστώσης ἀπὸ τὸ ἂν εἶναι ἄμεμπτη ἢ γλῶσσα του ἢ ὄχι. Ἐν χαλιναγωγῇ τῇ γλῶσσα του, σημαίνει ὅτι ἐλέγχει τὸν ὄλο ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Τί εἶναι ἡ γλῶσσα; Ἐνα μικρὸ μέλος τοῦ σώματος. Καὶ ὅμως τόσο σπουδαῖο. Περνοῦν στὸ στόμα τοῦ ἀλόγου τὰ χαλινάρια καὶ ἔτσι τὸ πᾶνε ὅπου θέλουν. Ἐνα ἐλάχιστο ἐξάρτημα τοῦ πλοίου εἶναι τὸ τιμόνι. Καὶ ὅμως, χάρη σ' αὐτὸ τὸ κομμάτι του, τὸ πλοῖο κατευθύνεται ὀλόκληρο ἐκεῖ ὅπου θέλει ὁ κυβερνήτης.

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ τὴ γλῶσσα. Τὸ νὰ κυριαρχῆς σ' αὐτή, σημαίνει ὅτι ὁ νέος, ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος, μέσα σου, ἔχει κυριαρχήσει πάνω στὸν παλαιό. Ὅτι ὁ Θεὸς ἠγιοχεῖ τὴ ζωὴ σου.

Σοῦ ξέφυγαν λόγια ἐπιζήμια; Τί πίκρα πὸ ἔχεις ὕστερα! Χάνεις τὴν εἰρήνη σου ἐξ αἰτίας τους. Σὲ τύπτει ἡ συνείδηση γιὰ τὸ κακὸ πὸν προκάλεσες στὸν ἑαυτό σου καὶ στὸν ἀδελφὸ σου. Τί εἶναι τὰ λόγια; Ἦχοι, φθόγγοι, πὸν ἀκούονται καὶ ὕστερα χάνονται. Ἄλλὰ χάνονται πραγματικά; Ἐχουν προξενήσει στὸ μεταξὺ μεγάλο κακὸ, ἂν εἶχαν μέσα τους πάθος, πονηρία, ψέμμα. Ὅπως μιὰ μικρὴ φλόγα εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἀνάψει πυρκαϊὰ καὶ νὰ καοῦν σωροὶ ἀπὸ ξύλα, ἔτσι καὶ ἡ γλῶσσα. Δυὸ λόγια ἀρκοῦν γιὰ νὰ προέλθῃ καταστροφὴ.

Ὁ Ἀπόστολος ἀπορεῖ. Πῶς εἶναι δυνατόν —λέγει— ἀπὸ τὸ ἴδιο στόμα νὰ βγαίνει εὐλογία καὶ κατάρα; Μὲ τὸ ἴδιο στόμα εὐλογοῦμε τὸν Θεὸ καὶ προσβάλλουμε τοὺς ἀνθρώπους, πὸν εἶναι «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» πλασμένοι. Τί φοβερὴ ἀντινομία!

Ἐν μᾶς συμβαίνει κάτι παρόμοιο, ἄς τρομάξουμε. Τὰ ἁμαρτωλὰ λόγια πηγάζουν ἀπὸ καρδιὰ ἁμαρτωλή. Ἐν ἄνθρωπος καθαρὸς στὴν ψυχὴ εἶναι ἀδιανόητο νὰ ἐκφράζεται σατανικά. Δίκαια λοιπόν, κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία, θὰ μπορούσε ὁ Κύριος νὰ κρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους μόνο ἀπὸ τὸ πῶς μιλοῦσαν στὴν ἐπίγεια ζωὴ τους.

«Τὴν γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι». Ἀποφαίνεται ἡ Γραφή καὶ μαζί της ἡ πείρα μας. Μόνο ἡ θεία Χάρη, ἂν τῆς δοθοῦμε ἀνεπιφύλακτα, κατορθώνει αὐτὸ τὸ θαῦμα. Βέβαια, θὰ κοπιᾶσω καὶ ἐγὼ μαζί της. Θὰ ἀγωνισθῶ, γιὰ νὰ εἶμαι ἐγκρατὴς στὸ τί λέγω, ὅταν βρίσκωμαι μὲ ἄλλους ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ἄς γνωρίζω ὅτι ἡ ἐπιτυχία μου σ' αὐτὸ δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἓνας θαυμαστὸς καρπὸς τῆς Χάρης, ποῦ «ἀναπληρῶνει τὰ ἐλλείποντα καὶ ἐνισχύει τὰ ἀσθενῆ».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Πρὸς Ἐφεσίους Ἰγνάτιος. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ στοιχεῖον τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ χαρισματικῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς λατρείας. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ἐκ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Ἡ Θεοτόκος καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. — **Πρεσβ. Ἐμμανουὴλ Καλαϊτζάκη**, Τὸ γράμμα μιᾶς ἀπελπισμένης κοπέλας. — **Νικ. Θ. Λαουτάρη**, Σχέδιον μεθοδεύσεως ἀποκτήσεως δι' ἀλληλοβοηθείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεώς μας ἀπὸ τὰ 2 1/2 ἑκατομμύρια ἑλλ. οἰκογενειῶν. — **Γρηγορίου Δ. Σπανοῦ**, Σκέψεις γιὰ τὴν 25ῃ Μαρτίου. — **Μαρία Π. Πάσχου**, Πτ. Φ., «Ὅπου ἀνεῖ τὸν Οὐρανό...». — **Χρήστου Ἰ. Ἀνδρεάδη**, Πέτρος καὶ Παῦλος στὴ Νεοελληνικὴ Ποίηση. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, «Εἰ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει...».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.